

FORSVARSMATERIELL

ÅRSRAPPORT 2018

Innhold

I Leders beretning	5
II Introduksjon til virksomheten og hovedtall	6
Forsvarsmateriells samfunnsoppdrag	7
Organisasjon og ledelse	7
Visjon, misjon og verdier	9
Samarbeid i forsvarssektoren	10
Hovedtall 2018	11
III Årets aktiviteter og resultater	12
Forsvarsmateriells måloppnåelse	13
Mål L1: Planlegger og fremskaffer kostnadseffektivt materiell	15
Mål L2: Utfører effektiv eierskaps- og materiellforvaltning	18
Mål Ø1: Anvender tildelte midler nøkternt og effektivt	20
Mål I1: Ivaretar forebyggende sikkerhet og forsvarlig forvaltning	21
Mål I2: Videreutvikle etaten som profesjonell utøver innen materiellinvestering og -forvaltning	22
Mål M1: Innehar riktig kompetanse til rett tid	23
IV Styring og kontroll i virksomheten	26
Mål-, resultat- og risikostyring	27
Internkontroll	27
Integritetsprogrammet	28
Riksrevisjonen	29
Overordnet vurdering av modenheten i styrings- og kontrollprosessene	29
Varslingskanal	30
Fellesføringer i tildelingsbrevet	30

V Vurdering av fremtidsutsikter	32
Mål L1: Planlegger og fremskaffer kostnadseffektivt materiell	35
Mål L2: Utfører effektiv eierskaps- og materiellforvaltning	38
Mål Ø1: Anvender tildelte midler nøkternt og effektivt	40
Mål I1: Ivaretar forebyggende sikkerhet og forsvarlig forvaltning	40
Mål I2: Videreutvikle etaten som profesjonell utøver innenfor materiellinvestering og -forvaltning	41
Mål M1: Innehar riktig kompetanse til rett tid	41
Tillegg til årsrapport	42
Miljøredegjørelse	43
Likestilling og mangfold	45
VI Årsregnskap	48
Ledelseskommentarer	49
Kontantregnskapet 2018	51
Virksomhetsregnskap 2018	59

Tabelloversikt	
Tabell 1: Hovedtall 2018	11
Tabell 2: Balanse 2018	11
Tabell 3: Kontrakter over 200 mill. kr inngått i 2018	16
Tabell 4: Antall ansatte fordelt på personellkategori	46
Tabell 5: Kjønnssfordeling i prosent og brutto årslønn	47

Figuroversikt	
Figur 1: Organisasjonskart per 31.12.2018	8
Figur 2: Forsvarssektoren	10
Figur 3: Status for måloppnåelse i 2018	13
Figur 4: Coso-modellen	27
Figur 5: Ansatte fordelt på militære og sivile, kvinner og menn	46

Leders beretning

Forsvarsmateriells samfunnsoppdrag er levetidsforvaltning av Forsvarets materiell. Det innebærer å anskaffe, forvalte og utfase materiellet til rett tid, kost og kvalitet.

Vi kan se tilbake på 2018 som et år med meget gode resultater i en ennå ung organisasjon. Måloppnåelsen er gjennomgående tilfredsstillende i vårt tredje driftsår. Vi har i stort levert på oppdraget vårt og samtidig klart å videreutvikle organisasjonen i tråd med iverksettingsbrevet fra Forsvarsdepartementet og virksomhetsplanen vår.

Gjennom året anskaffet vi materiell for store beløp. Vi inngikk over 140 nye kontrakter til en samlet økonomisk verdi av inntil 12 milliarder kroner. Dette er sentrale bidrag i arbeidet med å planlegge og fremskaffe kostnadseffektivt materiell og i tråd med den politiske satsingen som går ut på at Forsvaret skal bli utrustet med relevant og tidsriktig materiell.

Vårt bidrag til Forsvarets operative evne er å levere teknisk godkjent og sikkert materiell. Det overordnede bildet er at vi har lyktes med det. Status for den tekniske tilstanden i materiellporteføljen anses å være tilfredsstillende selv om tilstanden for noen enkeltsystemer er mindre tilfredsstillende.

Etaten bidro i 2018 til at Norge etterlever sine internasjonale forpliktelser. Alle leveranser vi har ansvar for til NATO er gjennomført. Forsvarsmateriell bisto i forberedelsen og gjennomføringen av den store NATO-øvelsen Trident Juncture innenfor vårt ansvarsområde.

Etatens virksomhet knyttet til industrisamarbeidsavtaler resulterte i fem nye avtaler til en samlet verdi av 1,1 milliarder kroner. Disse avtalene bidrar til videreutviklingen av norskutviklet teknologi i tråd med den nasjonale forsvarsindustrielle strategien. Samtidig kommer disse avtalene norsk forsvarsindustri og norske arbeidsplasser til gode.

To anskaffelser har vært særlig utfordrende for etaten; helikopteranskaffelsen NH90 og logistikk- og støttefartøyet KNM «Maud». Siden Forsvarsmateriell ble etablert i 2016, har det vært høyt prioritert å følge opp leveransene av NH90, som allerede da var svært forsinket. I 2018 fikk vi levert tre helikoptre, og oppfølgingen av leveransene av de gjenstående helikoptrene har fortsatt høy prioritet. KNM «Maud» er forsinket med to år i forhold til de opprinnelige planene. Det var derfor en viktig milepæl da skipet ble overtatt fra verftet i Sør-Korea på slutten av året. De fleste øvrige leveranser ble levert på tid, og det er god fremdrift i pågående prosjekter.

På slutten av året gikk betydelige ressurser med til sikrings- og bergingsarbeidet av fregatten KNM «Helge Ingstad». Vårt ansvar er å støtte Forsvaret med sikring, heving og transport til land for konservering av fartøyet. Det er et krevende arbeid som fordrer samarbeid mellom mange kompetansemiljøer. Et redningsarbeid av et militært fartøy av et slikt omfang og av en slik kompleksitet har ikke blitt gjennomført tidligere i Norge.

Vi har et stort samfunnsansvar i å forvalte fellesskapets ressurser. Det er derfor gledelig å rapportere at etatens økonomistyring er god. Det er lagt ned et betydelig arbeid for å nå ambisjonen om å bedre kvaliteten på Forsvarsmateriells virksomhetsregnskap for å nå årets mål om en umodifisert beretning fra Riksrevisjonen.

Årets gode måloppnåelse er et resultat av innsatsen og kompetansen til våre ansatte og et godt samarbeid med Forsvaret, våre øvrige partnere i sektoren og forsvarsindustrien.

God lesning!

Oslo, 1. mars 2019

Mette Sørfonden
Direktør Forsvarsmateriell

Vi kan se tilbake på 2018 som et år med meget gode resultater i en ennå ung organisasjon.

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Forsvarsmateriells samfunnsoppdrag

Forsvarsmateriell ble opprettet i 2016 og er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Etaten skal på vegne av Forsvarsdepartementet planlegge, anskaffe og forvalte samt utfase materiell for Forsvaret og øvrige virksomheter i forsvarssektoren. Vi skal forvalte materiellet gjennom hele dets levetid for å ivareta ytelse, teknisk tilgjengelighet og sikkerhet i henhold til lover, regler og øvrige krav. Forsvarsmateriell er tillagt fagmyndighet for materiell i forsvarssektoren.

Etatens hovedoppgaver er

- A. å bistå Forsvarsdepartementet, Forsvaret og øvrige virksomheter i planleggingen av materiellprosjekter
- B. å planlegge og gjennomføre materiell-investeringsprosjekter for Forsvaret og øvrige virksomheter
- C. å forvalte materiell
- D. å ivareta fagmyndighet for materiell
- E. å gi råd til Forsvarsdepartementet og virksomheter innenfor organisasjonens ansvarsområder
- F. å støtte Forsvaret og øvrige deler av sektoren med kompetanse innenfor organisasjonens ansvarsområder

- G. å følge opp internasjonalt materiellsamarbeid og bistå Forsvarsdepartementet med markedsføring av norsk industri
- H. å ivareta den nasjonale forsvarsindustrielle strategien etter føringer gitt av Forsvarsdepartementet
- I. å utarbeide og vedlikeholde en årlig plan for avhending av utrangert materiell
- J. å forvalte og avhende materiell som er utrangert fra etatene i forsvarssektoren
- K. å fastsette og føre lovpålagte registre som kjøretøyregister, våpenregister, luftfartøyregister og fartøyregister

Organisasjon og ledelse

Forsvarsmateriell hadde 1435 medarbeidere i 2018 fordelt på seks leveranseavdelinger, to fagavdelinger og to stabsavdelinger, se figur 1 på neste side.

Hovedkontoret er på Militærhospitalet på Grev Wedels plass 1 i Oslo. Leveranseavdelingene er samlokalisert med Forsvaret på Haakonssvern Orlogsstasjon i Bergen, på Kjeller i Skedsmo og i Kolsås leir i Bærum. I tillegg har vi noen mindre avdelinger på Raufoss, Ramsund, Jørstadmoen, Ørland og i Bardufoss. Vi har også medarbeidere stasjonert i utlandet, blant annet i USA, Italia, Frankrike og Sør-Korea.

Figur 1: Organisasjon og ledelse per 31.12.2018

VÅR MISJON
VI UTRUSTER
FORSVARET

VÅR VISJON
RELEVANT OG
TIDSRIKTIG

VÅRE VERDIER
INTEGRITET
RESPEKT
ANSVAR

Visjon, misjon og verdier

Forsvarsmateriell har en visjon, en misjon og et sett verdier som plattform for etatens virksomhet. Det skal bidra til en felles retning og utvikling av holdninger, etikk og god ledelse.

Visjonen vår er: **relevant og tidsriktig**. Alle i Forsvarsmateriell er inneforstått med at alt materiell skal leveres til rett tid og være relevant. Når visjonen realiseres, har den stor verdi både for mottakerne og for oss selv. Det gir mening og motivasjon. Visjonen gjelder den enkelte medarbeider. Den er også noe vi som organisasjon skal strekke oss etter, og den går aldri ut på dato.

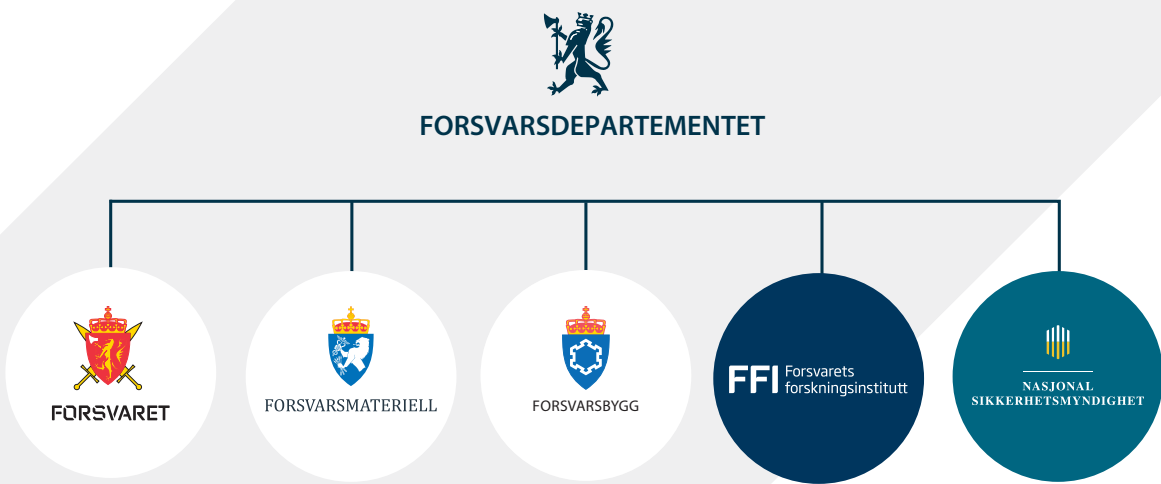
Misjonen vår er: **Vi utruuster Forsvaret**. Misjonen tydeliggjør hvem vi er til for, og beskriver hva vi faktisk gjør – hovedformålet med Forsvarsmateriell.

Verdiene våre er: **integritet, respekt og ansvar**. Verdiene våre er en rettesnor for alle medarbeidere i det daglige. De forteller oss hvordan oppgaver skal løses, og hvordan vi skal opptre. Integritet er vår førende verdi. Vi forvalter store verdier på samfunnets vegne og gjennomfører store anskaffelser både nasjonalt og internasjonalt. Det er en rammebetingelse og en forventning til oss at vi er i front når det gjelder forretningsetikk og at vi er til å stole på. De to andre verdiene, ansvar og respekt henger godt sammen med integritet og er gode verdier.

For å sikre en høy etisk standard i virksomheten må medarbeiderne i Forsvarsmateriell oppfylle visse krav til etisk standard. Disse kravene har vi operasjonalisert gjennom et integritetsprogram. Det er et eget opplæringsprogram for alle ansatte og består av tre hovedkomponenter, verdigrunnlag, etiske retningslinjer og antikorrupsjonsprogram, samt to støttekomponenter, kompetansebygging og integrering i HR-prosesser.

Effekten av integritetsprogrammet evalueres årlig i form av en modenhetstest som dekker områdene kontrollmiljø, risikovurdering, kontrollaktiviteter, oppfølgingsaktiviteter og informasjon og kommunikasjon.

Senter for integritet i forsvarssektoren (SIFS) støtter oss i gjennomføringen av integritetsprogrammet. SIFS er et kompetansesenter for godt styresett, integritetsbygging og antikorrupsjon for alle etatene i forsvarssektoren.

Figur 2: Forsvarssektoren

Samarbeid i forsvarssektoren

God og effektiv samhandling med de fire øvrige etatene i forsvarssektoren – Forsvaret, Forsvarsbygg, Forsvarets forskningsinstitutt og Nasjonal sikkerhetsmyndighet – er en forutsetning både for å løse Forsvarsmateriells og sektorens oppdrag. Etablerte samhandlingsarenaer for disse etatene legger til rette for effektiv utveksling av informasjon og samarbeid om sentrale leveranser.

Vi samarbeider spesielt tett med Forsvaret. Forsvaret er hovedmottaker av materiellet som Forsvarsmateriell fremskaffer. Grunnlaget for hvilke investeringsprosjekter vi gjennomfører, er basert på Forsvarets behov. Samarbeidet mellom

Forsvaret og Forsvarsmateriell er regulert i en samhandlingsavtale. Det er også etablert samhandlingsavtaler mellom leveranseavdelingene og styrkeprodusentene i Forsvaret.

Vi bruker flere av Forsvarets fellestjenester som direkte støtte i daglige aktiviteter, blant annet Forsvarets regnskapsadministrasjon, Forsvarets lønnsadministrasjon og Forsvarets arkivtjeneste.

Hovedtall 2018

Tabell 1:
Hovedtall 2018, i 1000 kr

	Tildeling	Regnskap*	Utnyttelsesgrad	Andel
Samlet tildeling post 01–99, netto	15 397 276	14 258 193	93 %	
Investeringsutgifter post 44–75, netto	13 653 259	12 547 077	92 %	88 %
Driftsutgifter post 01–29, netto	1 744 017	1 711 116	98 %	12 %
Lønnsandel av driftsutgifter		1 323 541		77 %
Antall årsverk		1 428		
Lønnsutgifter per årsverk		927		

* Regnskapstall vises kun for de postene som Forsvarsmateriell har tildeling for.

Tabell 2:
Balanse 2018, i 1000 kr

	31.12.2018	Omarbeidet 31.12.2017
Eiendeler	26 902 301	22 625 261
A. Anleggsmidler	158 412	166 420
I Immaterielle eiendeler	0	0
II Varige driftsmidler	158 412	166 420
III Finansielle anleggsmidler	0	0
B. Omløpsmidler	26 743 889	22 458 841
I Beholdninger av varer og driftsmateriell	19 443 370	14 567 540
II Fordringer	7 299 019	7 891 301
III Bankinnskudd, kontanter og lignende	1 500	0
Statens kapital og gjeld	–26 902 301	–22 625 261
C. Statens kapital	–25 907 345	–21 964 986
I Virksomhetskapital	0	0
II Avregninger	963 341	467 305
III Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	–158 412	–166 420
III Statens finansiering av beholdninger	–19 443 370	–14 567 540
III Statens finansiering av forskuddsbetalte kostnader	–7 268 904	–7 698 331
D. Gjeld	–994 956	–660 275
I Avsetning for langsiktige forpliktelser	0	0
II Annen langsiktig gjeld	0	0
III Kortsiktig gjeld	–994 956	–660 275

Årets aktiviteter og resultater

Forsvarsmateriell har samlet sett en tilfredsstillende måloppnåelse i 2018. Måloppnåelsen er tilfredsstillende på fem mål og mindre tilfredsstillende på ett mål.

Forsvarsmateriells oppdrag ble gitt i Forsvarsdepartementets iverksettelsesbrev til langtidsplanen med presiseringer, endringer og tillegg for 2018. Forsvarsdepartementet har etablert et overordnet målbilde for Forsvarsmateriell som ligger til grunn for etatsstyringen.

Målbildet med seks strategiske mål og tilhørende styringsparametere er videreført fra 2017 til 2018.

Forsvarsmateriells måloppnåelse

LEVERANSER	PLANLEGGER OG FREMSKAFFER KOSTNADSEFFEKTIV MATERIELL L1	UTFØRER EFFEKTIV EIERSKAPS- OG MATERIELLFORVALTNING L2
ØKONOMI	ANVENDER TILDELTE MIDLER NØKTERNT OG EFFEKTIVT Ø1	
INTERNE PROSESSER	IVARETAR FOREBYGGENDE SIKKERHET OG FORSVARLIG FORVALTNING I1	VIDEREUTVIKLE ETATEN SOM PROFESJONELL UTØVER INNEN MATERIELLINVESTERING OG -FORVALTNING I2
MENNESKER LÆRING UTVIKLING	INNEHAR RIKTIG KOMPETANSE TIL RETT TID M1	

Figur 3: Status for måloppnåelse i 2018

VURDERINGSKRITERIER

MEGET TILFREDSSTILLENDE
Målet er nådd eller vil bli nådd iht. forventningene.

TILFREDSSTILLENDE
Målet er i stor grad nådd eller kommer sannsynligvis til å bli nådd iht. forventningene.

MINDRE TILFREDSSTILLENDE
Det er mangler i måloppnåelsen eller forsinkelser og det er mindre sannsynlig at forventningene kan innfris.

IKKE TILFREDSSTILLENDE
Det er alvorlige mangler i måloppnåelsen eller vesentlige forsinkelser. Forventningene innfris mest sannsynlig ikke.

Leveransemålene L1 og L2 dekker Forsvarsmateriells hovedoppgaver og omfatter de tre hovedprosessene å fremskaffe, forvalte og utfase materiell. Hovedoppgavene er å planlegge og fremskaffe materiellkapasiteter samt å levere sikkert, kostnadseffektivt materiell som er tilgjengelig for bruk i Forsvaret og øvrige etater. Økonomimålet Ø1 handler om å overholde rammer innenfor driften av virksomheten og i investeringsprosjektene. Mål I1 og I2, som gjelder interne prosesser, skal sikre at midler brukes effektivt, at materielle verdier forvaltes på en forsvarlig måte, og at virksomheten videreutvikles. Mål M1, som gjelder mennesker, læring og utvikling, danner grunnlaget for rett kompetanse og effektiv forvaltning av personellet, som er en forutsetning for hovedleveransene.

Forsvarsmateriell la i 2018 vekt på å bidra best mulig til Forsvarets operative evne ved å investere i nytt materiell og forvalte materiellet i drift. Vi hadde fokus på å videreutvikle etaten gjennom kompetansedreining, optimalisering og effektivisering.

Måloppnåelsen er tilfredsstillende på følgende strategiske mål:

- **L1:** Planlegger og fremskaffer kostnadseffektivt materiell
- **L2:** Utfører effektiv eierskaps- og materiellforvaltning
- **Ø1:** Anvender tildelte midler nøkternt og effektivt
- **I2:** Videreutvikler etaten som profesjonell utøver innen materiellinvestering og -forvaltning
- **M1:** Innehar riktig kompetanse til rett tid

Måloppnåelsen er mindre tilfredsstillende på følgende strategiske mål:

- **I1:** Ivaretar forebyggende sikkerhet og forsvarlig forvaltning

Forskning og utvikling

Forsvarsmateriell fungerer som rådgiver for Forsvarsdepartementet innenfor forskning og utvikling (FoU). FoU anses som en viktig del av Forsvarsmateriells arbeid for å holde tritt med den teknologiske utviklingen. FoU har en sentral plass i hovedprosessene fremskaffe og forvalte med hensyn til å anskaffe relevant og tidsriktig materiell, forbedre materiellet og ha et levetidsperspektiv på materiellsystemene.

Forsvarssektorens forskningsforum er arenaen hvor nye forskningsprosjekter ved Forsvarets forskningsinstitutt blir forankret i sektoren. Forsvarsmateriell er en viktig aktør i dette forumet, og vi legger særlig vekt på forskningsprosjekter som kan redusere gjennomføringsrisikoen ved materiellanskaffelser. Forsvarsmateriells eget FoU koordineringsforum har i løpet av 2018 arbeidet aktivt med å forbedre kommunikasjonen og samordningen innenfor de FoU-områdene hvor Forsvarsmateriell og Forsvarets forskningsinstitutt samhandler.

Trekantsamarbeidet mellom Forsvaret, Forsvarets forskningsinstitutt og industrien er under utvikling, og i 2018 la vi vekt på å få ned anskaffelsestiden på de prosjektene der det var mulig. Eksempler på effekten av trekantsamarbeidet er Kongsberg Defence Systems sjømålsmissiler Naval Strike Missile (NSM) og utviklingen av ny minerydderkapasitet.

MÅL L1:

Planlegger og fremskaffer kostnadseffektivt materiell

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER TILFREDSSTILLENDE.

Målet er at Forsvarsmateriell skal være i stand til å styre investeringsporteføljen ut fra økonomiske rammer og overordnede planer, føringer og prioriteringer, og følgelig at Forsvaret mottar tidsriktig og relevant materiell. Materiellinvesteringsprosessen skal effektiviseres og forbedres med hensyn til kvalitet, og etaten skal i større grad anskaffe ferdigutviklet materiell og tjenester som kan leveres til avtalt kvalitet, tid og pris.

Forsvarsmateriell gjennomførte i 2018 anskaffelser til Forsvaret innenfor etatens økonomiske rammer. Investeringsporteføljen besto av i underkant av 180 godkjente prosjekter. Over 30 investeringsprosjekter var under planlegging i 2018, mens 19 prosjekter ble avsluttet.

Den største investeringen i 2018 var anskaffelsen av F-35 kampfly. Investeringsutgiftene til kampflyene var 6,9 milliarder kroner og utgjorde rundt halvparten av vår samlede tildeling til investeringer. Arbeidet med anskaffelsen av nye undervannsbåter, i samarbeid med Tyskland, er godt i gang med planlagt kontraktsinngåelse i 2019.

Utover kampflyprogrammet og nye undervannsbåter omfatter de største pågående investeringene P-8A Poseidon maritime patruljefly, NH90 helikopter, nytt artillerisystem og CV90 kampvogn til Hæren, nye kystvaktartøy og nytt logistikk- og støttefartøy til Sjøforsvaret. Forsvarsmateriell støtter anskaffelsen av nye redningshelikopter

og overførte fire AW101 redningshelikopter til Forsvaret for drift i 2018. Justis- og beredskapsdepartementet er prosjekteier og prosjektansvarlig for de nye redningshelikoptrene. For å sikre at den tekniske tilgjengeligheten opprettholdes, og at materiellsystemene er relevante, gjennomførte vi i 2018 fortløpende oppdaterings- og oppgraderingsprosjekter på materiell i daglig bruk.

Produksjonen av beslutningsunderlag for nye investeringsprosjekter ble intensivert i takt med langtidsplanens satsing på investeringer i nytt materiell til Forsvaret. Det ble inngått 140 nye avtaler til en verdi på mer enn 1 million kroner i 2018. Vi forvalter cirka 400 kontrakter, rammeavtaler og avrop på hver mer enn 1 million kroner som er knyttet til aktive investeringsprosjekter. I juni ble en kontrakt til en verdi av 5 milliarder kroner for nye kystvaktartøy signert med det norske verftet Vard Langsten i Tomrefjord. Dette var årets største kontraktsinngåelse og omfatter anskaffelsen av tre nye kystvaktartøy til Forsvaret. I september ble det inngått en rammeavtale på inntil 700 feltvogner til Heimevernet med Harald A. Møller AS. Et initialavrop på 360 feltvogner ble signert samtidig, til en verdi av 338 millioner kroner.

Forsvarsmateriell inngikk i løpet av året kontrakter om fremtidige leveranser til en samlet verdi av inntil 12 milliarder kroner. Tabell 3 gir en oversikt over nye kontrakter eller rammeavtaler med en estimert verdi på mer enn 200 millioner kroner som ble inngått i 2018.

Tabell 3:
Kontrakter over 200 millioner kroner inngått i 2018.

Leveranse	Leverandør	Økonomisk ramme
Nye kystvaktfartøy	Vard Group AS	5 175 mill. kr
Feltvogner til Heimevernet	Harald A. Møller AS	900 mill. kr
Joint Strike Missile, trinn 3, del 3	Kongsberg Defence & Aerospace AS	703 mill. kr
Pansrede beltegående transportkjøretøy	Flensburger Fahrzeugbau Gesellschaft mbH (FFG)	506 mill. kr
Ingeniørpanservogn	Flensburger Fahrzeugbau Gesellschaft mbH (FFG)	440 mill. kr
Vedlikeholdsavtale av krypto- og kommunikasjonssystemer	Thales Norway AS	397 mill. kr
Utviklingstjenester innenfor Forsvarets sikre plattformer, rammeavtale	Atea AS	300 mill. kr
Tjenester for forvaltning av Forsvarets sikre plattformer, rammeavtale	Sopra Steria AS	300 mill. kr
Multifunksjonell termisk kikkert	Safran Vectronix	280 mill. kr
Utviklingstjenester innenfor Forsvarets sikre plattformer, rammeavtale	Bouvet Norge AS	230 mill. kr
Risikovurdering for videreutvikling av NSM Missile System	Kongsberg Defence & aerospace	220 mill. kr
Oppgradering av 3D Radar og Identification Friend or Foe-system til nye kystvaktfartøy	Hensoldt Sensors GmbH	212 mill. kr
Angrepsrifle HK416N	Heckler & Koch GmbH	212 mill. kr

Forsvarsmateriell overførte i 2018 en rekke materiellsystemer til Forsvaret som vil gi stor operativ effekt. De største overføringene er seks F-35 kampfly, NH90 helikopter i endelig versjon, ingeniørpanservogner og en større mengde transportable IKT-moduler, for å nevne noe.

Det har av ulike årsaker oppstått forsinkelser i enkelte prosjekter. Mange av disse skyldes leverandører som ikke klarer å overholde kontraktene. Eksempel på forsinkede leveranser er NH90-helikopter, logistikkfartøy og IVECO patruljekjøretøy.

Samlet sett vurderes situasjonen i investeringsporteføljen som tilfredsstillende.

Internasjonalt materiellsamarbeid

Forsvarsmateriell følger opp internasjonalt materiellsamarbeid og bistår Forsvarsdepartementet med å støtte norsk forsvarsindustri i tråd med stortingsmeldingen Nasjonal forsvarsindustriell strategi². Etaten bistår og rådgir departementet i bi- og multilaterale materiell-samarbeidssaker.

Gjennom industrisamarbeidsavtaler med internasjonale leverandører støtter Forsvarsmateriell norsk industri med å oppnå internasjonal markedsadgang. På oppdrag fra Forsvarsdepartementet fremforhandlet vi fem nye industrisamarbeidsavtaler (gjenkjøpsavtaler) og utvidelse av to eksisterende industrisamarbeidsavtaler med utenlandske leverandører i 2018. Den totale

industrisamarbeidsforpliktelsen for disse avtalene er 1,6 milliarder kroner. I tillegg ble det fremforhandlet seks strategiske industrisamarbeidsavtaler med utenlandske bedrifter som er knyttet til kommende prosjekter. Det vil si at bedriftene kan inngå samarbeid med norsk industri for å forberede seg til mulige kontrakter med tilknyttet industrisamarbeidsforpliktelse.

Hele porteføljen på 31 løpende industrisamarbeidsavtaler hadde ved årsskiftet en total forpliktelse på 8,5 milliarder kroner. Aktiviteter i norsk industri som følge av industrisamarbeidsavtalene ble i 2018 innrapportert til en verdi av 2,2 milliarder kroner, hvorav 1,9 milliarder kroner ble godkjent og godskrevet industrisamarbeidsavtalene. Avtalene kommer mange norske bedrifter over hele landet til gode.

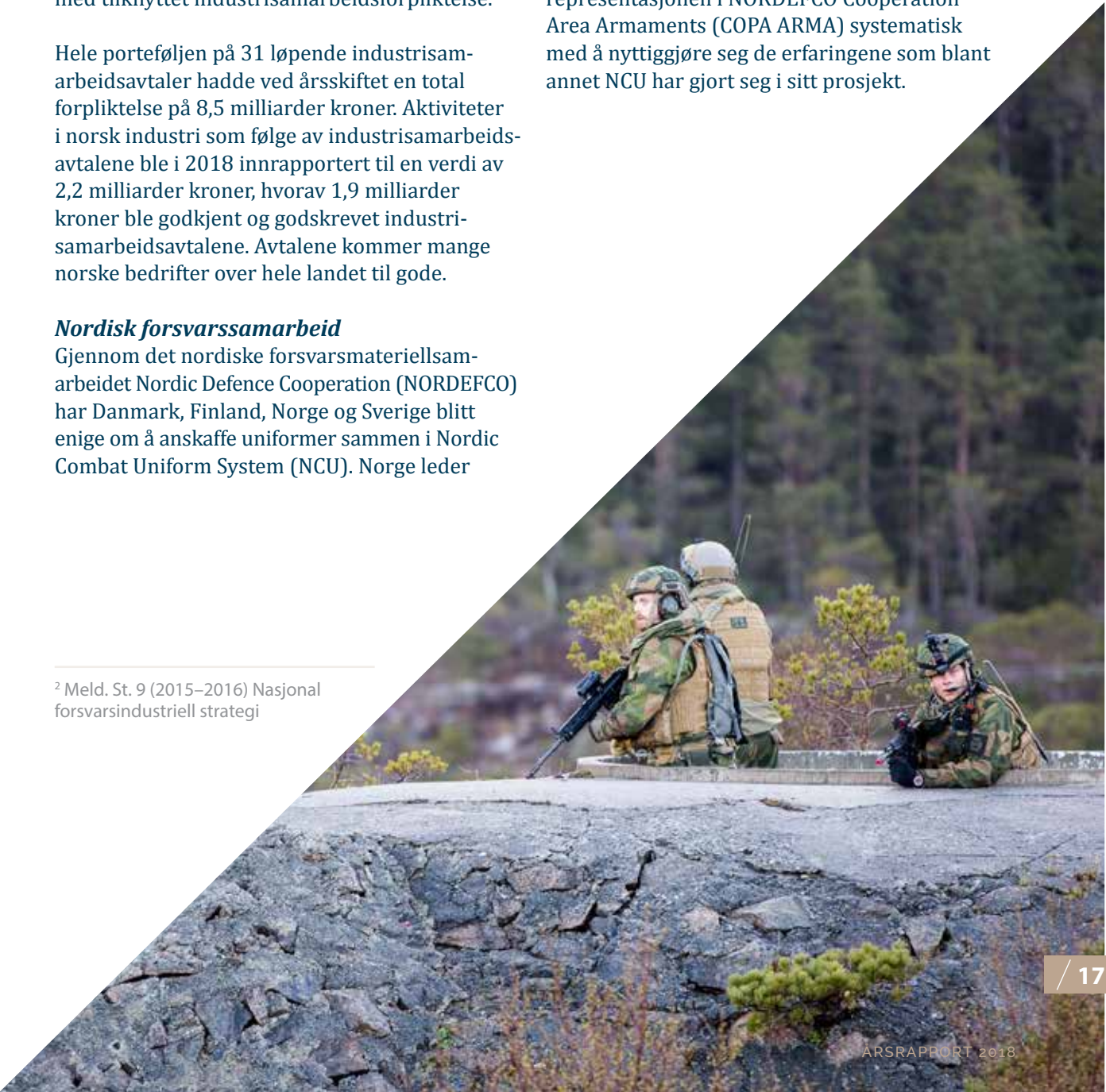
Nordisk forsvarssamarbeid

Gjennom det nordiske forsvarsmateriellsamarbeidet Nordic Defence Cooperation (NORDEFCO) har Danmark, Finland, Norge og Sverige blitt enige om å anskaffe uniformer sammen i Nordic Combat Uniform System (NCU). Norge leder

dette prosjektet. De fire nasjonene har en felles merkantil prosess, men vil signere fire separate kontrakter. Den totale kontraktsverdien for landene er anslagsvis 2–3 milliarder kroner, med leveranser fra 2021 og utover.

Forsvarsmateriell arbeider samtidig gjennom representasjonen i NORDEFCO Cooperation Area Armaments (COPA ARMA) systematisk med å nyttiggjøre seg de erfaringene som blant annet NCU har gjort seg i sitt prosjekt.

² Meld. St. 9 (2015–2016) Nasjonal forsvarsindustriell strategi

MÅL L2:

Utfører effektiv eierskaps- og materiellforvaltning

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER TILFREDSSTILLENDE.

Forsvarsmateriells eierskaps- og materiellforvaltning skal bidra til at Forsvaret har sikkert, tilgjengelig og relevant materiell som støtter Forsvarets operative evne. Forvaltningen skal være effektiv i forhold til intern ressursbruk og medvirke til en mest mulig kostnadseffektiv materielldrift i Forsvaret. I det følgende gis en kort omtale av noen av de viktigste forholdene som har vært vurdert med hensyn til måloppnåelsen.

Leveransene som var avtalt i samhandlingsavtalene med Forsvaret, er i all hovedsak tilfredsstillende for 2018. Den overordnede tilstanden i materiellporteføljen er også tilfredsstillende. Forsvarsmateriell skal ved behov vurdere og eventuelt utstede materiellsikkerhetspåbud for å ivareta materiellsikkerheten.

Ved utgangen av året var antallet utstedte materiellsikkerhetspåbud og meldte avvik fra Forsvarets materielltilsyn svært lavt. Det er fortsatt utfordringer knyttet til noen materiellsystemer. Forsvarsmateriell bidro som forutsatt til effektiviseringen av materielldriften i Forsvaret i 2018.

Forsvarsmateriell evnet å respondere på ulike materiellhendelser i 2018 på en tilfredsstillende måte. Ulykken med fregatten KNM «Helge Ingstad» la beslag på betydelige ressurser i etaten i november og desember 2018. Forsvarsmateriell støttet Forsvaret i håndteringen av hendelsen og oppfølgingen i tiden etterpå, og

det ble foretatt omrokking av ressurser internt for å håndtere situasjonen.

Innføringen av NH90-helikopter er krevende og vil fortsatt være det fremover. Tilgjengeligheten i 2018 var betydelig lavere enn planlagt. Forsvarsmateriell anser Riksrevisjonens funn i forvaltningsrevisjonen av anskaffelsen av NH90 helikopter som lærerike. Vi har en tett og god oppfølging med leverandøren.

Forståelsen av rolle-, ansvars- og myndighetsfordelingen mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell knyttet til materiellinvesteringer og -forvaltning er avklart på etatssjefsnivå, men det gjenstår fortsatt noen utfordringer med å sikre at denne forståelsen blir fulgt opp på en konsekvent måte i samhandlingen. Et viktig bidrag i så måte er Forsvarsmateriells utarbeidelse av et direktiv for materiellforvaltning, som konkretiserer og stiller krav til rollen som fagmyndighet for materiell. Direktivet tydeliggjør rolle-, ansvars- og myndighetsfordelingen mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell. Videre er det etablert en prinsipiell enighet knyttet til grensesnittsavklaringer på IKT-området som delvis ble operasjonalisert i 2018, og som vil bli fulgt opp videre og operasjonalisert i 2019.

Rammeverket og forutsetningene knyttet til eierskapsforvaltningen ble i 2018 videreutviklet i tråd med målsettingen for året. Det er etablert maler for teknisk og forvaltningsmessig godkjenning av materiellet, idriftsettingen av materiellsystemer i FIF 3.0 (SAP) er utført i henhold til planen, og et verktøy som skal oppdatere levetidskostnadene for hovedmateriellet, er i ferd med å bli implementert.

Året 2018 var preget av øvelsen Trident Juncture. Forsvarsmateriells største leveranser til øvelsen var bidrag til vertslandsstøtteoppdraget, og vi leverte materiell, utrustning og IKT-tjenester for å støtte Forsvarets operative behov. Forsvarsmateriell ivaretar beredskapsmessige forhold innenfor etatens ansvarsområde. Vi arbeider med å utvikle beredskapsplanene og innarbeide disse i virksomheten. Både under og etter øvelsen Trident Juncture 2018 la Forsvarsmateriell ned mye arbeid i å heve kvaliteten på beredskapsarbeidet, noe som har gitt resultater.

Arbeidet med å forbedre systemunderstøttelsen innenfor materiellforvaltningen ble videreført i 2018. Fra 1. januar 2018 ble ansvaret for å idriftsette gjenstående materiellsystemer i vårt felles forvaltningssystem FIF 3.0 (SAP) overført fra Forsvaret til Forsvarsmateriell. I tett samarbeid med Forsvaret er blant annet følgende materiellsystemer overført til SAP i 2018: C-130J transportfly, korvetter i Skjold-klassen, Kongeskipet, kystvaktfartøy i Nordkapp-klassen og NASAMS luftvern. En viktig del av dette arbeidet går også ut på å heve kvaliteten på materielldataene.

Når det gjelder oppgaven med å utfase materiell, gikk hovedinnsatsen i 2018 ut på å implementere og forbedre rutinene for avhending for å sikre god egenkontroll på

området. Det er gjennomført destruksjon av noe avhendet materiell. I september ga Forsvarsdepartementet oss i oppdrag å gjenoppta nasjonale auksjonssalg, og forberedelsene til dette preget høsten. Vi etablerte et rammeverk for prosjektorganiseringen av større materiellsystemer som skal utfases, jf. F-16 kampfly, Sea King redningshelikopter og Orion maritime patruljefly.

MÅL Ø1:

Anvender tildelte midler nøkternt og effektivt

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER TILFREDSSTILLENDE.

Målet er at økonomistyringen skal være i tråd med regelverket, og at Forsvarsmateriell leverer økonomiske resultater som er i henhold til tildelingen. Midlene skal brukes effektivt, og materielle verdier skal forvaltes på en forsvarlig måte.

I 2018 hadde Forsvarsmateriell en samlet netto tildeling på 15,4 milliarder kroner fordelt på investering og drift på kapitlene 1760 og 1761 med tilhørende inntektskapitler. Av den samlede tildelingen gikk 13,7 milliarder kroner til investeringer og 1,7 milliarder kroner til driftsutgifter. Investeringsandelen tilsvarer 89 prosent av den totale tildelingen.

Forsvarsmateriell benyttet 14,3 milliarder kroner, noe som utgjør 93 prosent av den samlede tildelingen. Investeringsandelen av de samlede utgiftene var 12,5 milliarder kroner og utgjør 92 prosent av tildelingen til investeringer for 2018. Investeringene i nye kampfly utgjør 6,9 milliarder kroner og øvrige investeringer 5,6 milliarder kroner. Mindreforbruket, som i hovedsak skyldes senere fakturering enn planlagt i kampflyprogrammet, søkes overført til 2019.

Netto driftsutgifter var i 2018 1,7 milliarder kroner. Det utgjør 98 prosent av tildelingen.

Forsvarsmateriells aktiviteter ble gjennomført innenfor gitte tildelinger, og resultatet er samlet sett tilfredsstillende ut fra Forsvarsdepartementets krav.

MÅL I1:

Ivaretar forebyggende sikkerhet og forsvarlig forvaltning

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER MINDRE TILFREDSSTILLENDE.

Forsvarlig forvaltning

I 2017 fikk vi en modifisert revisjonsberetning hvor Riksrevisjonen tok forbehold på enkelte regnskapslinjer i virksomhetsregnskapet. Vår ambisjon for 2018 var å bedre kvaliteten i virksomhetsregnskapet for å få en umodifisert revisjonsberetning. For å nå dette målet bygget vi videre på tilbakemeldinger fra Riksrevisjonen og gjennomførte tiltak for å løse utfordringene.

Vi videreutviklet etatens styringssystem og forbedret dokumentasjonen av alle prosesser. Det er nedlagt et betydelig arbeid på internkontrollområdet for å øke modenheten og dokumentere og sikre etterlevelse. Internkontrollen er nå systematisert og dokumentert i tråd med rammeverket for helhetlig risikostyring og internkontroll (COSO³).

Avhending er gjennomført innenfor rammene gitt av Forsvarsdepartementet. Materiell som ikke lenger skal brukes av Forsvaret, blir faset ut gjennom salg fra nasjon til nasjon, donasjon eller destruksjon. Det er ikke avdekket avvik i gjennomføringen av avhending.

Forsvarsmateriell har ingen merknader fra Riksrevisjonen innenfor anskaffelsesområdet. Det er heller ikke avsagt negative rettsavgjørelser eller avgjørelser i Klagenemnda for offentlige anskaffelser i perioden.

I 2018 la vi ned et betydelig arbeid med å bygge opp og dokumentere internkontrollsystemene våre, men det er fortsatt noe usikkerhet knyttet til etterlevelsen av dette. Derfor vurderer vi måloppnåelsen som mindre tilfredsstillende.

Forebyggende sikkerhet

Forsvarsdepartementet fastsatte i juli 2018 Instruks om sikkerhetstjeneste i forsvarssektoren. Formålet med instruksjonen er «å legge forholdene til rette for utøvelse av en effektiv sikkerhetstjeneste og enhetlig styring og kontroll i forsvarssektoren. Instruksjonen skal bidra til å sikre Forsvarets operative evne»⁴.

Med utgangspunkt i instruksjonen vurderes den fremtidige organiseringen av sikkerhetstjenesten for å sikre at vi er i stand til å bygge, vedlikeholde og beholde kompetanse som er nødvendig for å løse etatens oppdrag.

Når det gjelder Forsvarsmateriells aktiviteter, som ofte omfatter gradert informasjon, er det spesielt viktig å bygge forståelse for sikkerhetstiltak. God sikkerhetskultur krever kontinuerlig fokus og opplæring av alle ansatte. I 2018 videreutviklet Forsvarsmateriell og Forsvaret samarbeidet om forebyggende sikkerhet når det gjelder utdanning av personell.

³ The Committee of the Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

⁴ Instruks om sikkerhetstjeneste i forsvarssektoren, § 1

MÅL I2:

Videreutvikle etaten som profesjonell utøver innen materiellinvestering og -forvaltning

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER TILFREDSSTILLENDE.

Forsvarsmateriell skal videreutvikle etaten i henhold til føringer gitt av Forsvarsdepartementet og planen for den videre utviklingen i perioden 2017–2020. En viktig del av dette er en egen tiltaks- og gevinstrealiseringsplan.

Det er lagt ned mye arbeid for å tilpasse organisasjonsstrukturen, utvikle mer effektive arbeidsformer, heve kompetansen og forbedre arbeidsprosessene.

Organisasjonen har fått en ny struktur etter omorganiseringen i 2017, og vi har lagt vekt på samhandling og tydeliggjøring av roller, ansvar og myndighet.

Vi startet arbeidet med å videreutvikle dokumentasjonen av arbeidsprosessene våre i styringssystemet.

Alle ansatte har fått opplæring i metoden Lean, som vil gjøre oss bedre i stand til å forbedre prosessene. Dette vil være et viktig bidrag i den kontinuerlige forbedringen og videreutviklingen av etaten.

Forsvarsmateriell styrket området strategisk samarbeid i 2018 ved å etablere en egen avdeling innenfor IKT som skal øke kapasiteten og bygge kompetanse på området.

Forsvarsmateriell er i ferd med å strukturere og intensivere arbeidet med digitalisering. Robotic Process Automation (RPA) er et pilotprosjekt

som er iverksatt i forbindelse med digitaliseringen av arbeidsprosesser. Forsvarsmateriell er i innledende dialog med Forsvarsbygg, Forsvaret og Forsvarets forskningsinstitutt om samarbeidsprosjekter som skal gjøre det mulig å oppnå kontinuerlig forbedring og digitalisering på tvers av etatene.

Forsvarsmateriell og Forsvaret er gjensidig avhengige av hverandres støtte for å kunne løse pålagte oppgaver. Samhandlingen er regulert gjennom avtaler som presiserer hva Forsvarsmateriell skal bidra med for å støtte Forsvarets operative evne og beredskap. I 2018 gjennomførte vi en årlig evaluering av leveransene og samhandlingen mellom Forsvarsmateriell og Forsvaret. Dette er et av flere grep vi tar for hele tiden å forbedre oss.

Tilbakemeldingene fra Forsvaret når det gjelder kvaliteten på leveranser, evnen til samarbeid og utøvelsen av vår rådgivende funksjon i sektoren er i all hovedsak positive. I 2018 ble det oppnådd viktige avklaringer om roller, ansvar og myndighet i sektoren, men ifølge tilbakemeldingene er det potensial for å bedre kommunikasjonen og redusere byråkratiseringen mellom etatene ytterligere. Direktivet for materiellforvaltning som ble innført 15. oktober 2018, er første steg på veien mot et helhetlig og oppdatert regelverk for å få en mer effektiv understøttelse av forsvarssektorens materiell. Vi vil fortsette arbeidet med å bli bedre på disse områdene.

Ut fra dette vurderes fremdriften i gjennomføringen av planen for å videreutvikle etaten og kvaliteten på leveranser og utført arbeid som tilfredsstillende.

MÅL M1:

Innehar riktig kompetanse til rett tid

Samlet vurdering av måloppnåelsen:
VI LEVERER TILFREDSSTILLENDE.

Forsvarsmateriell skal arbeide for å være en attraktiv arbeidsgiver som kan tiltrekke nye medarbeidere og beholde og videreutvikle kompetansen hos nåværende medarbeidere. Arbeidet går blant annet ut på å etablere omfattende kompetansetilbud både med akademiske studiepoeng og andre opplæringsaktiviteter.

I tråd med vedtatte planer økte antall ansatte i Forsvarsmateriell med cirka 60 personer, og vi er nå totalt 1435 medarbeidere. Denne økningen er nødvendig for at vi skal kunne håndtere en økt oppdragsmengde innenfor de tre hovedoppgavene våre: fremskaffelse, forvaltning og utfasing av materiell.

En økende investeringsportefølje og forvaltning av stadig mer teknologitunge systemer stiller store kompetansekrav til Forsvarsmateriell i årene som kommer. For å være bedre forberedt på fremtiden gjennomførte Forsvarets forskningsinstitutt, på oppdrag fra Forsvarsmateriell, i 2018 en omfattende kartlegging av etatens nåværende kompetanse og fremtidige kompetansebehov. I tiden fremover vil vi særlig rette oppmerksomheten mot kompetansemiljøer som ble avdekket som sårbare, for å sikre nødvendig kompetanse i fremtiden. Videre vil vi arbeide med å innføre Forsvarets kompetansekodeverk, som vil lette flyten av kompetanse mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell og gi et bedre grunnlag for kompetansestyring og utvikling.

Forsvaret er i ferd med å modernisere befalsordningen, og det innføres en spesialistordning etter NATO-standard. Hensikten er å gi Forsvaret bedre mulighet for å styre kompetansen. Forsvarsmateriell skal tilpasse seg denne ordningen, og som en konsekvens av dette er alle stillinger gjennomgått. I 2018 ble 170 stillinger konvertert fra offiser til spesialist. Dette innebærer at vi har stillinger klare den dagen Forsvaret kan tilby oss denne kompetansen. Forsvaret endret i 2018 utdanningsordningen for militært personell, og vi antar at dette kan påvirke rekrutteringen av militært personell til Forsvarsmateriell på sikt. Forsvarsmateriell fortsetter arbeidet med å tilpasse organisasjonen til den nye ordningen i 2019.

Søknadene vi får inn på utlyste sivile stillinger, vurderes som tilfredsstillende, både med hensyn til kvantitet og kvalitet. Dette indikerer at etaten er en attraktiv arbeidsgiver, og det vil vi fortsette å jobbe for å være. I 2018 arbeidet vi for å få en tydeligere profil i rekrutteringskommunikasjonen, og i tillegg til at utlysningene ble annonsert på etablerte nettsteder, ble de delt på sosiale medier. Dette arbeidet vil bli styrket i 2019.

Forsvarsmateriell deltok i 2018 på karrieredager i regi av relevante universiteter og høyskoler for å orientere om hvilke jobbmuligheter vi kan tilby nyutdannede, og for å bidra til at tilgangen på kompetente søkere opprettholdes.

Forsvarsmateriell har medarbeidere med høyt engasjement og vilje til å legge ned en stor arbeidsinnsats. Vi jobber kontinuerlig med å følge opp arbeidsmiljøet. Det totale sykefraværet var under 3 prosent i 2018. Det er betydelig bedre enn

³ The Committee of the Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

⁴ Instruks om sikkerhetstjeneste i forsvarssektoren, § 1

gjennomsnittet i offentlig sektor, som var over 6 prosent. De tre partene i arbeidslivet, Regjeringen, arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden, signerte en ny avtale om inkluderende arbeidsliv 18. desember 2018 for perioden 2019–2022. Vi vil lage en tilleggsavtale som viderefører dagens praksis.

Godt lederskap står i fokus i Forsvarsmateriell. I 2018 utviklet og gjennomførte vi et nytt lederkurs. Dette er et kurs som gir ledere en grunnleggende innføring i lederrollen og linjelederens oppgaver. Kurset vil bli avholdt jevnlig også i 2019. Vi har et eget mellomlederprogram for mer erfarne ledere, og dette kurset ble gjennomført for fjerde gang i 2018.

Alle ansatte gjennomførte kurs i kontinuerlig forbedring i 2018. Dette gir Forsvarsmateriell et godt grunnlag for å oppnå felles kompetanse i

metoden og filosofien. I alle leveranseavdelinger er denne kompetansen tatt i bruk i den daglige ledelsen for å oppnå økt effektivitet. Vi jobber for at dette skal bli en del av kulturen i Forsvarsmateriell.

Samarbeidet med ansattes tjenestemannsorganisasjoner er konstruktivt og godt.

Samlet sett vurderes måloppnåelsen som tilfredsstillende for 2018.

IV

Styring og kontroll i virksomheten

Basert på resultatene fra egenvurderinger og internrevisjonens overordnede uttalelse anser Forsvarsmateriell at den samlede styringen og kontrollen er god og tilpasset virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet.

Iverksettelsesbrevet fra Forsvarsdepartementet gir mål, oppdrag, føringer og rammer for virksomhetsåret. Den totale oppgaveporteføljen omfatter også faste oppgaver og egeninitierte oppgaver. Oppgavene ivaretas av leveranseavdelingene, og direktøren gir føringer til sine ledere i mål- og resultatavtaler.

Den overordnede vurderingen er basert på følgende:

- A. omfattende egenvurderinger
- B. overordnet uttalelse fra Forsvarsmateriells internrevisjon

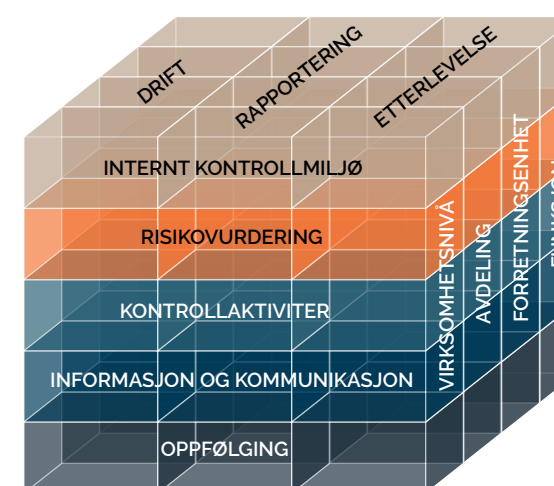
Mål-, resultat- og risikostyring

Forsvarsmateriell styrer virksomheten gjennom mål-, resultat- og risikostyring. Styring og oppfølging tilpasses virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet. Vi skal innenfor disponible ressursrammer realisere de målene og resultatkravene som Forsvarsdepartementet har fastsatt i iverksettelsesbrevet. Det strategiske målbildet blir brukt gjennomgående i den interne styringen og som grunnlag for rapportering til Forsvarsdepartementet. I løpet av året vurderer vi statusen for styringsparametere for hvert av målene. Denne statusvurderingen gir oss en indikasjon på graden av måloppnåelse. Målene vurderes i tillegg kvalitativt.

Risikostyring brukes som en integrert del av styringen mot fastsatte mål og resultatkrav. Risiko som kan hindre måloppnåelse, er identifisert og vurdert av alle fag-, stabs- og leveranseavdelinger. Nødvendige tiltak for å bedre måloppnåelsen er tatt inn i mål- og resultatavtalene til den enkelte leder. Måloppnåelse følges opp gjennom året, med vekt på risikostyring. Det gjennomføres egne risikovurderinger i investeringsprosjektene.

Internkontroll

Prinsippene i rammeverket COSO⁵ er lagt til grunn for utviklingen av internkontroll i Forsvarsmateriell. Internkontrollsystemet skal til enhver tid omfatte en felles metode for gjennomføring av internkontrollaktivitetene.

Figur 4: Coso-modellen

⁵ The Committee of the Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

I 2018 gjennomførte etaten et omfattende arbeid for å øke modenheten og sikre etterlevelse av internkontrollsystemet som ble etablert i 2017.

Forsvarsmateriell arbeider med å videreutvikle etatens styringssystem, blant annet ved å sikre relevant dokumentasjon av alle vesentlige styringsprosesser. Dette arbeidet vil legge ytterligere til rette for å sikre etterlevelse av COSOs rammeverk samt øke modenheten i styrings- og kontrollprosessene.

Integritetsprogrammet

I Forsvarsmateriell har vi fra etableringen av lagt særlig vekt på å utvikle verdiene våre og organisasjonens etiske plattform. Forsvarsmateriell disponerer store summer av fellesskapets midler, og det er viktig at disse forvaltes på en forsvarlig og etisk måte. Alle i Forsvarsmateriell skal være godt kjent med – og etterleve – verdigrunnlaget vårt og de gjeldende etiske retningslinjene i integritetsprogrammet. I 2018 gjennomførte vi dilemmatrening for alle ansatte, og dette vil vi gjøre også i 2019. Integritet inngår som en del av opplæringen som gis til alle nyansatte ved Forsvarsmateriell.

Integritetsprogrammet består av de tre hovedkomponentene verdigrunnlag, etiske retningslinjer og antikorrupsjonsprogram.

Viktige aktiviteter i tilknytning til integritetsprogrammet i 2018 gikk ut på å

- gjennomføre omfattende dilemmatrening hvor deltakerne drøftet relevante og konkrete etiske problemstillinger og dilemmaer

- implementere egne etiske regler for ansatte i Forsvarsmateriell
- utarbeide en informasjonsbrosjyre om etterlevelse, etikk og integritet
- innføre etatens integritetssystem på introduksjonsdagen for nyansatte
- implementere et helhetlig antikorrupsjonsprogram
- teste kandidaters holdninger og evne til etisk refleksjon i rekrutteringsprosessen og inkludere spørsmål knyttet til kjerneverdier i medarbeidersamtalen
- gjennomføre halvdagsseminarer for personell med næringslivskontakt for å gjøre dem bevisst på utfordringer, forventinger og løsninger i samhandlingen med næringslivet
- presentere Forsvarsmateriells integritetsprogram for industrien
- delta i kontaktforumet Holdninger, etikk og ledelse

Effekten av integritetsprogrammet og arbeidet med holdninger, etikk og ledelse måles også i den årlige egenevalueringen av modenheten i styrings- og kontrollprosessene våre. På en skala fra 1 til 5, der 5 er best, fikk elementet Forvaltning av etiske verdier/Holdninger, Etikk, Ledelse (Etablering, operasjonalisering, formidling og oppfølging) en gjennomsnittsscore på 3,9. På bakgrunn av dette vurderes effekten av integritetsprogrammet og arbeidet med holdninger, etikk og ledelse som tilfredsstillende.

Riksrevisjonen

I 2017 fikk vi en modifisert revisjonsberetning hvor Riksrevisjonen tok forbehold på enkelte regnskapslinjer i virksomhetsregnskapet. Vår ambisjon for 2018 var å bedre kvaliteten i virksomhetsregnskapet slik at vi får en umodifisert revisjonsberetning. For å nå dette målet bygget vi videre på erfaringer fra revisjonen i 2017 og gjennomførte tiltak for å løse disse utfordringene. Vi la særlig vekt på kontroll, verifikasjon og verdsettelse av lagerbeholdninger samt oppfølging og kontroll med forskuddsordninger.

Riksrevisjonen ble holdt orientert om oppfølgingen av tiltakene gjennom status- og arbeidsmøter i 2018.

Vi viser til øvrig omtale i del VI Årsregnskap.

Overordnet vurdering av modenheten i styrings- og kontrollprosessene

Forsvarssektorens modell for å vurdere modenhetsnivået i styrings- og kontrollprosessene gir grunnlag for kontinuerlig forbedring av disse prosessene. Modellen danner også grunnlag for erklæringen om modenhet i styringen i denne delen av årsrapporten. Modellen tar utgangspunkt i en rekke anerkjente rammeverk, ikke minst COSO-rammeverkene for internkontroll og helhetlig risikostyring og rammeverket for forvaltning, styring og kontroll. Totalt sett består

modellen av fire hovedområder og 26 delelementer. Hovedområdene er hensikt, engasjement og forpliktelse, dyktighet og evne og ledelsesoppfølging og læring.

Høsten 2018 ble det gjennomført en egenvurdering av modenheten i styrings- og kontrollprosessene i Forsvarsmateriell. Gjennomsnittsscoren for hele etaten ble 3,5 på en skala fra 1 til 5, hvor 3 tilsvarer en formalisert styrings- og kontrollprosess, mens 4 er en etterlevd styrings- og kontrollprosess. Det er en bedring fra 2017 som viser at utviklingsarbeidet gir resultater.

Forsvarsmateriells internrevisjon skriver i sin overordnede uttalelse:

«Det er i stor grad utarbeidet styrende dokumenter på vesentlige områder, og arbeidet med å beskrive de viktigste prosessene er kommet langt. Selv om vi har sett eksempler på god etterlevelse, gjenstår det en del arbeid for å sikre god helhetlig etterlevelse. Dette trekker modenheten i retning «etterlevd». Samlet sett vurderes modenhetsnivået på Forsvarsmateriells styring og kontroll til å være «formalisert», men enkelte elementer er på god vei mot «etterlevd».»

Varslingskanal

Etatens ansvar for å tilrettelegge for varslinger er ivaretatt gjennom en leveranseavtale med Forsvarsdepartementets internrevisjon. Saksbehandlingen av varsler følger retningslinjer for varsling i forsvarssektoren.

Forsvarsmateriells internrevisjon mottok to henvendelser til varslingskanalen i løpet av 2018. Begge sakene ble avsluttet i 2018. I tillegg ble tre saker overført fra 2017. To av disse er avsluttet, og den tredje forventes avsluttet i første kvartal 2019.

Forsvarsmateriell opplever at varslingskanalen fungerer, og at sakene behandles i henhold til retningslinjene.

Fellesføringer i tildelingsbrevet

Regjeringens inkluderingsdugnad (rundskriv H 3/18)

Regjeringen har bestemt at statlige virksomheter skal ha som mål at minst 5 prosent av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Kvalifikasjonsprinsippet skal fremdeles følges ved ansettelse.

For militære stillinger og sivile stillinger med spesielle krav til helse og fysikk vil naturligvis disse kravene også måtte vektlegges. Militære er tilsatt og forvaltes av Forsvaret. Disse arbeidstakerne vil i mindre grad ha hull i CV-en, da de går rett fra militære skoler og ut i arbeid. Militære arbeidstakere har også kontinuerlig tjenestegjøring for samme arbeidsgiver som har gode rutiner for å

følge opp arbeidstakere som opplever sykdom, livskriser eller andre hendelser som påvirker arbeidslivsdeltakelsen.

Samlet sett betyr dette at det er lite trolig at Forsvarsmateriell vil oppnå målet om at 5 prosent av nyansatte skal ha nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Måltallet på 5 prosent kan likevel bidra til at Forsvarsmateriell blir mer bevisst på hvordan etaten kan tilrettelegge rekrutteringsprosessen slik at disse gruppene har større mulighet for å nå opp i en ansettelsesprosess.

Forsvarsmateriell iverksatte flere tiltak for å støtte opp under inkluderingsdugnaden i 2018. Etaten endret blant annet rekrutteringsrutinene og kartla bygningsmassen med tanke på tilgjengeligheten for personer med nedsatt funksjonsevne. Tiltakene ble iverksatt 1. oktober 2018, og det er foreløpig for tidlig å si noe om effekten av disse.

Ansvar for å motvirke arbeidslivskriminalitet (rundskriv H 8/17)

Forsvarsdepartementet har gitt etatene i forsvarssektoren i oppdrag å redegjøre for hvilke systemer, rutiner og praksis vi har for å motvirke arbeidslivskriminalitet i anskaffelser og hvordan dette følges opp.

I Forsvarsmateriells kontrakter er det bestemmelser som angir at leverandøren skal respektere grunnleggende krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø. Leverandørene skal gjennomføre kontraktene under forhold som er forenlige med sentrale FN-konvensjoner,

ILO-konvensjoner og den nasjonale arbeidslovgivningen på produksjonsstedet. Kravene angir minimumsstandarder. For kontrakter hvor produksjonen gjennomføres i Norge, er det dermed norsk lov som skal følges. Dersom leverandøren bruker underleverandører til å oppfylle leveransene, er leverandøren forpliktet til å videreføre kravene og bidra at underleverandørene etterlever dem.

Forsvarsmateriell har rett til å gjennomføre inspeksjoner, enten ved bruk av egne ansatte eller tredjepart, for å kontrollere at kravene etterleves. I forbindelse med anskaffelser utarbeides det en risikovurdering for å avgjøre om det er nødvendig med en tettere oppfølging enn den normale kontraktsoppfølgingen.

På dette området har Forsvarsmateriell et forbedringspotensial, og vi vil styrke rutinene vi har for å kartlegge leverandørrisiko innenfor arbeidslivskriminalitet og øvrig samfunnsansvar.

Vurdering av fremtidsutsikter

En overordnet vurdering tilsier at Forsvarsmateriell er rustet til å løse oppdraget som ligger i iverksettingsbrevet for perioden 2017–2020. Forsvarsmateriell skal bidra til at Forsvaret får tilgang til kosteffektivt og sikkert materiell i tråd med vedtatte langsiktige planer og slik bidra til at Forsvaret oppnår nødvendig reaksjonsevne, kampkraft og utholdenhet.

I Langtidsplanen for forsvarssektoren⁶ står det at grunnpilarene for den videre utviklingen av forsvarssektoren er kampkraft og bærekraft. Forsvarsmateriell skal bidra til at Forsvaret får tilgang til kosteffektivt og sikkert materiell i tråd med vedtatte langsiktige planer. Slik skal Forsvarsmateriell bidra til at Forsvaret oppnår nødvendig reaksjonsevne, kampkraft og utholdenhet.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen stiller økte krav til Forsvarets operative aktivitet, og langtidsplanen legger derfor opp til å styrke den operative evnen, som også innebærer en økning av investeringene i materiell. Videre skal forsvarsevnen opprettholdes over tid gjennom en kombinasjon av økte bevilgninger, strukturelle tiltak og kontinuerlig effektivisering. For Forsvarsmateriell innebærer dette at

- leveringsevnen må forbedres ytterligere
- ressurser må frigjøres internt gjennom forbedring og effektivisering
- kompetanse og kapasitet tilføres gjennom strategiske avtaler

I langtidsplanen omtales en rekke rammebetingelser og utviklingstrekk, blant annet på teknologisiden, som både gir muligheter og utfordringer knyttet til fremskaffelse og forvaltning av materiell. Dette er forhold som Forsvarsmateriell vil ta med seg i videreutviklingen av etaten og driften av virksomheten. Eventuelle konsekvenser av Storbritannias utmeldelse av EU må vurderes når de blir kjent.

Langtidsplanen innebærer en betydelig økning i investeringer i nytt materiell til Forsvaret i perioden 2017–2020. I 2019 står arbeidet med å fremskaffe strategiske kapasiteter til Forsvaret sentralt. Kapasiteter som ubåter, maritime patruljefly, F-35 kampfly og langtrekkende luftvern er viktige bidrag. Samtidig skal gammelt materiell driftes inntil nytt materiell er på plass. Forvaltningsmessig overføring av eksisterende materiellsystemer fra dagens materiellhåndteringssystem til det felles integrerte forvaltningssystemet FIF 3.0 vil kreve betydelige ressurser og kompetanse over en lengre periode.

Krav til effektivisering innenfor materiellinvestering, materiellforvaltning og intern drift står sentralt i oppdraget for 2017–2020. Arbeidet med å realisere gevinstpotensialet som er identifisert, vil bli prioritert også i 2019, samtidig som nye effektiviseringsgevinster skal identifiseres og konkretiseres.

Forskning og utvikling

Teknologiutviklingen og utnyttelsen av forskning og utvikling (FoU) generelt setter viktige premisser for gjennomføringen av Forsvarsmateriells virksomhet de kommende årene. Forsvarsmateriell følger Forsvarsdepartementets reviderte FoU-strategi samt Forsvarets forskningsinstituts FoU-plan. Som et ledd i forbedringen av samhandling og koordinering av FoU-relaterte aktiviteter er det etablert direkte kontakt mellom de ulike fagområdene i Forsvarsmateriell og tilsvarende fagområder i Forsvarets forskningsinstitutt. Dette arbeidet vil fortsette i 2019

⁶ Prop. 151 S (2015–2016) Kampkraft og bærekraft. Langtidsplan for forsvarssektoren.

med vektlegging av forbedring og effektivisering. Forsvarsdepartementet arbeider med en ny langtidsplan, og arbeidet støttes av Forsvars- materiell. Trekantsamarbeidet mellom Forsvaret, Forsvarets forskningsinstitutt og industrien vil fortsatt være under utvikling med sikte på å få ned anskaffelsestiden på de prosjektene der det er mulig.

I den overordnede tiltaksplanen for FoU- aktiviteter i 2019 vil vi fortsatt legge vekt å styrke den interne koordineringen, øke informasjonsutvekslingen innenfor FoU og forbedre dialogen med aktørene i forsvarssektoren ytterligere.

MÅL L1:

Planlegger og fremskaffer kostnadseffektivt materiell

Langtidsplanen for 2017–2020 innebærer en betydelig økning i materiellinvesteringene. Anskaffelse av strategiske kapasiteter som nye kampfly, nye undervannsbåter og maritime overvåkningsfly er prioritert i siste del av inne- værende langtidsperiode. For å håndtere den sterke økningen i investeringer i nytt materiell til Forsvaret vil Forsvarsmateriell videreføre og forsterke de tiltakene som allerede er iverksatt.

Forsvarsdepartementet legger opp til at materiell skal anskaffes med utgangspunkt i en nøktern godt-nok-tilnærming. Det skal fortrinnsvis an- skaffes ferdig utviklet materiell. Forsvarsmateriell vil etablere flernasjonalt samarbeid med allierte og partnere der det er hensiktsmessig. Forsvars- materiell vil kontinuerlig søke å utvikle og effektivisere prosessen for fremskaffelse av materielle kapasiteter. For å gjøre det mulig å øke volumet av leveranser til Forsvaret i årene fremover skal vi arbeide aktivt for å få ned den samlede ressurs- og tidsbruken i gjennomføringen av de enkelte investeringsprosjektene.

Gjennom 2019 skal Forsvarsmateriell utvikle et tydeligere og mer helhetlig perspektiv på investeringsvirksomheten i sektoren. Dette innebærer blant annet å øke bruken av strategiske avtaler med NATO, andre samarbeidsland og andre statlige aktører ved fremskaffelse av nytt materiell og logistikk-løsninger.

Innenfor landområdet vil vi motta de første artilleriskytsene i 2019. Kontrakten omfatter en leveranse av 24 skyts med tilhørende ammunisjonskjøretøy, logistikk, støttesystem og tilpasning av ildledningssystem. Vi har opsjon på ytterligere 24 systemer. Hovedleveransen gjennomføres i 2020 og avsluttes i 2021.

Videre anskaffer vi pansret ingeniørmateriell, nærmere bestemt bergings- og ingeniørpanser- vogner, gjennombrytingssystem og brolegger, gjennom tre prosjekter. Alle systemene baseres på Leopard 2 chassis. Primæroppgaven er å hente havarerte stridsvogner, bryte gjennom minelagte områder og forsere hindringer med bro. Leveransene startet i 2018 og fortsetter frem til 2023.

I 2018 inngikk vi kontrakt om anskaffelse av feltvogner til Heimevernet, og leveransene starter i 2019.

Innenfor det maritime området er anskaffelse av undervannsbåter høyt prioritert. Norge har inngått et strategisk samarbeid med Tyskland om anskaffelse av identiske undervannsbåter, og målet er å samarbeide i materiellsystemets levetid. Norge og Tyskland vil sammen forhandle med det tyske selskapet Thyssenkrupp Marine Systems (tkMS). Kontrakten med tkMS skal etter planen inngås i løpet av 2019 sammen med tilhørende industrisamarbeidsavtale. Videre skal Forsvarsmateriell gjennom et strategisk samarbeid mellom tysk og norsk industri videreutvikle missilet Naval Strike Missile (NSM).

Logistikkfartøyet KNM «Maud» er levert fra verftet i Sør-Korea. Logistikkfartøyet er ventet hjem til Norge i løpet av våren 2019.

Forsvarsmateriell skal anskaffe tre is-forsterkede, helikopterbærende kystvaktfartøy til operasjoner i ytre farvann. De nye fartøyene skal erstatte dagens fartøy i Nordkapp-klassen. Hovedkontrakten om levering av tre fartøy i perioden 2022–2024 er inngått med Vard Group AS.

Innenfor luftområdet vil Forsvarsmateriell motta mye materiell i 2019. Vi mottar seks nye F-35 kampfly inkludert nødvendig tilleggsutstyr og tjenester. Leveransene av NH90 helikoptrene pågår. Så langt er ni helikoptre mottatt. Seks helikoptre er planlagt levert i 2019 og i begynnelsen av 2020. I tillegg blir seks av de første helikoptrene modifisert i perioden 2018–2022.

Forsvarsmateriells støtte til Justis- og beredskapsdepartementets anskaffelse av AW101 redningshelikoptre fortsetter. I 2019 mottar vi ytterligere fem helikoptre fra leverandøren. De siste seks helikoptrene skal etter planen leveres i 2020. Den første redningsbasen skal være operativ med AW101 redningshelikoptre i løpet av 2019.

I perioden 2022–2023 skal det etter planen leveres fem maritime overvåkingsfly av typen P-8A. Flyene skal stasjoneres på Evenes.

Den nasjonale utviklingen av missilet Joint Strike Missile (JSM) fortsetter. Målet er både å ferdigutvikle JSM og starte anskaffelsesprosessen av missiler for å innfri kravene til antioverflatekrigføring med F-35 kampfly.

Vi skal i samarbeid med Forsvaret legge til rette for videre modernisering av IKT-virksomheten. IKT-porteføljen skal harmoniseres og standardiseres for å støtte Forsvarets operative behov. Videre skal vi samarbeide om å effektivisere og redusere

kostnadene for den samlede IKT-virksomheten. Forsvarsmateriell skal i samarbeid med Forsvaret (Cyberforsvaret) ivareta implementering, oppfølging og drift av Norges andel i Wideband Global SATCOM (WGS).

Industrisamarbeid

For å kunne omsette et økende investeringsvolum vil Forsvarsmateriell også i 2019 øke det strategiske samarbeidet med NATO, andre samarbeidsland, næringslivet og andre offentlige aktører. Gjennom kompetanse, markedskunnskap og erfaring er vi en faglig rådgiver og bistår med operasjonalisering av nasjonal forsvarsindustriell strategi i forsvarssektoren. Et sentralt element her er å sikre god informasjonsutveksling mellom forsvarssektoren og norsk forsvarsindustri.

Forsvarsmateriell skal være en krevende kunde, slik at industrien utvikler og produserer kosteffektive løsninger som tilfredsstiller sektorens behov. Dette skal bidra til at løsningene har potensial til å lykkes på det internasjonale markedet. Forsvarsmateriell vil bistå Forsvarsdepartementet med å ivareta norske sikkerhetsinteresser, blant annet gjennom industri-samarbeidsavtaler. Dette bidrar til å sikre norsk forsvarsindustri adgang til markeder som ellers er utilgjengelige, og opprettholder industriens rolle som en viktig bidragsyter til norsk sikkerhet og beredskap.

Flernasjonalt materiellsamarbeid

Ved alle anskaffelser vurderer Forsvarsmateriell mulighetene for samarbeid med andre nasjoner, bilateralt eller flernasjonalt. Stramme økonomiske rammer, prisvekst på militært materiell i tillegg til felles sikkerhetsutfordringer gjør det naturlig å styrke det flernasjonale forsvarssamarbeidet innenfor både anskaffelser og drift. Flernasjonalt samarbeid kan bidra til besparelser for partene, gitt riktige rammebetingelser og enighet om krav og tidslinjer for anskaffelsen. Anskaffelsen av ubåter skjer for eksempel i samarbeid med Tyskland, mens anskaffelsen av uniformer skjer gjennom det nordiske samarbeidet NORDEFCO og lastevogner sammen med Sverige.

Forsvarsmateriell startet i 2018 arbeidet med å styrke kompetansen og etatens organisatoriske muskel for å kunne ivareta rollen som koordinator av flernasjonalt materiellsamarbeid.

Forsvarsdepartementets strategi for å beskytte norskutviklet forsvarsteknologi ble gjort gjeldende i sektoren fra november 2018. Forsvarsmateriell har fått et sektorovergripende ansvar for å koordinere arbeidet. I andre halvår av 2018 utviklet vi prosesser og prosedyrer for å ivareta dette ansvaret.

MÅL L2:

Utfører effektiv eierskaps- og materiellforvaltning

Forsvaret disponerer en stor og kompleks materiellportefølje. Som nevnt skal nytt materiell innføres i langtidsplanperioden for å støtte moderniseringen av Forsvaret, samtidig som eksisterende materiellsystemer skal driftes og brukes mer. Dette vil legge økt press på både materielldriften og forvaltningen i Forsvaret og Forsvarsmateriell. Vi ser dessuten at innslaget av IKT i hvert materiellsystem tilar, og at behovet for kontinuerlig forbedring av hovedmateriellet øker i takt med teknologi- og trusselutviklingen. I 2019 og de nærmeste årene forventes pådraget å være størst innenfor luftsystemer og IKT.

Den økende IKT-avhengigheten og sårbarheten har medført et høyere strategisk fokus. Forsvarsdepartementets nye IKT-strategi vil gi viktige premisser for utviklingen av IKT-området i forsvarssektoren, slik at ny teknologi skal kunne implementeres raskere og bedre. Videre er departementet opptatt av å styrke sikkerheten rundt IKT-systemene. Dette krever tett samhandling mellom Forsvaret, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Forsvarsmateriell.

Når det gjelder eierskaps- og materiellforvaltningen, medfører denne utviklingen større krav til kompetanse, effektivisering, ressursinnsats og samhandling med Forsvaret og eksterne for at materiellet skal være sikkert, tilgjengelig og relevant i levetiden. Vår egen forvaltningskompetanse må videreutvikles i takt med nye krav, ny teknologi og nye støtteløsninger. Mye av etatens forbedringsarbeid styres gjennom utviklingen av hovedprosessene forvaltning og utfasing.

Direktivet for materiellforvaltning, som ble innført høsten 2018, legger grunnlaget for å heve kvaliteten på materiellforvaltningen ved å konkretisere hvilke krav som stilles. Samtidig skal direktivet medvirke til mer fleksible og effektive støtteløsninger for materiellet. Direktivet skal danne grunnlag for standardisering og forenkling av regelverket. Videre ligger det et potensial i å utnytte felles regelverk med allierte. Innenfor luftsystemene innføres nå det europeiske militære luftdyktighetsregelverket, som blir et felles rammeverk for hvordan man ivaretar luftdyktigheten. Dette er tiltak som skal bidra til mer effektiv støtte av forsvarssektorens materiell, herunder å legge til rette for et utvidet sivilt-militært samarbeid innenfor forvaltning og drift.

Utviklingen av systemunderstøttelsen skal videreføres gjennom idriftsetting av materiellsystemer i FIF 3.0 (SAP). Denne løsningen vil være felles for de fleste materiellsystemene og skal gi materielldriften og materiellforvaltningen i Forsvaret og Forsvarsmateriell en enhetlig systemunderstøttelse. For å få til en reell forbedring i systemstøtten må følgende to forutsetninger oppfylles: Kvaliteten på de eksisterende materielldataene må heves, og innleggingen og oppdateringen av materielldata må bli mer effektiv. Dette vil kreve en betydelig innsats fremover.

Arbeidet med å videreutvikle etatens beredskapsplanverk videreføres i 2019 og fremover. Øvelsen Trident Juncture, beredskapskontroll og ulykken med KNM «Helge Ingstad» har gitt viktig erfaring som danner grunnlag for denne videreutviklingen.

I 2019 og påfølgende år skal store mengder materiell utfases fra Forsvaret. Dette vil kreve en styrket innsats fra Forsvarsmateriell og Forsvaret. Innenfor enkelte områder vil det være aktuelt å prosjekt- eller programorganisere aktiviteten for å sikre fremdrift i utfasingen. Videre skal salg og destruksjon av salgbart materiell gjenopptas. De største materiellsystemene som skal utfases fremover, er F-16 kampfly, Orion maritime overvåkingsfly og Sea King redningshelikopter.

MÅL Ø1:

Anvender tildelte midler nøkternt og effektivt

Langtidsplanen for forsvarssektoren legger opp til en stor økning i materiellinvesteringer i nye strategiske kapasiteter de kommende årene. Forsvarsmateriell vil fortsatt legge vekt på at tilgjengelige midler skal anvendes nøkternt og effektivt og styres slik at prioriterte investeringer kan gjennomføres til riktig tid. Redusert gjennomføringstid, nøkterne krav til materiellet og samarbeid med industri og andre land er viktige virkemidler for å oppnå dette.

Det er vår ambisjon at det økte aktivitetsnivået de kommende årene skal medføre minst mulig økning i Forsvarsmateriells gjennomføringskostnader. Samtidig skal effektivisering innenfor flere områder bidra til å redusere sektorens samlede kostnader både innenfor investering og drift.

Den største investeringen de kommende årene vil fortsatt være nye kampfly. Fra 2022 og utover vil investeringen i nye undervannsbåter være det største investeringsprosjektet.

MÅL I1:

Ivaretar forebyggende sikkerhet og forsvarlig forvaltning

Forebyggende sikkerhet

Den sikkerhetspolitiske situasjonen globalt og i Europa er kompleks og stadig i endring. Ny sikkerhetslov og nye forskrifter vil sette større krav til den sikkerhetsfaglige kompetansen på alle nivå i Forsvarsmateriell. For å løse oppdrag med akseptabelt risikonivå i forhold til egen funksjonalitet og egne leveranser har Forsvarsmateriell behov for å videreutvikle og profesjonalisere etatens sikkerhetsorganisasjon. Det er nedsatt en arbeidsgruppe for å avklare hvordan sikkerhetsorganisasjonen i Forsvarsmateriell skal innrettes fremover.

Forsvarlig forvaltning

Forsvarsmateriell fortsetter den målrettede innsatsen for å forbedre regnskapskvaliteten ytterligere. Innenfor styring og kontroll skal arbeidet i 2019 innrettes mot å forbedre de områdene hvor modenhetsvurderingen for 2018 avdekket at det er behov for dette. De viktigste områdene er videreutvikling av styringssystemet og aktiv kompetansestyring. Som ledd i videreutviklingen av styringssystemet vil vi konsentrere oss om å videreutvikle dokumentasjonen av internkontrollen og sammenhengen på tvers av prosessene.

Målet er at Forsvarsmateriell skal gjennomføre samtlige anskaffelser og avhendinger i henhold til gjeldende regelverk.

MÅL I2:

Videreutvikle etaten som profesjonell utøver innenfor materiellinvestering og -forvaltning

Forsvarsmateriell skal være en profesjonell og kostnadseffektiv etat for materiellinvestering og materiellforvaltning i forsvarssektoren.

Forsvarsmateriell skal videreføre arbeidet med konkrete effektiviserings- og forbedringstiltak for å få ned tiden det tar å gjennomføre investeringsprosjekter og for å bidra til å redusere Forsvarets materiell driftskostnader. Videre fortsetter arbeidet med å forbedre etatens interne drift.

I 2019 vil Forsvarsmateriell ta i bruk en enhetlig metode for å beregne kostnadene for drift av materiellsystemer. Med bedre beregninger og analyser av kostnader og effekter av ulike driftsoptimaliseringstiltak søker Forsvarsmateriell å legge til rette for en reduksjon av Forsvarets driftskostnader.

Videreutviklingen av organisasjonen innebærer også digitalisering. Digitalisering handler om å ta i bruk ny teknologi for å oppnå bedre flyt i prosesser, med mål om raskere leveranser og mer kostnadseffektiv materiellforvaltning. Digitalisering og kontinuerlig forbedring vurderes som gjensidig forsterkende virkemidler for å oppnå effektivisering.

Basert på Forsvarsmateriells IKT-strategi som ble etablert i 2018, skal det i 2019 utarbeides en digitaliseringsstrategi.

MÅL M1:

Innehar riktig kompetanse til rett tid

Forsvarsmateriell er avhengig av å ha riktig kompetanse til rett tid på rett sted for å løse etatens samfunnsoppdrag.

Både vi og samfunnet rundt oss blir stadig mer digitale, og den teknologiske utviklingen går raskt. Utstyret vi anskaffer og bruker, er intet unntak, og dette setter stadig høyere krav til kompetanse og kompetansestyring på strategisk nivå.

Forsvarets forskningsinstitutt leverte i 2018 en forskningsrapport på oppdrag fra Forsvarsmateriell som ga oss innsikt i etatens nåværende kompetansebeholdning og fremtidige kompetansebehov. Denne rapporten danner et godt grunnlag når vi nå skal utvikle strategiske kompetanseplaner for etaten.

Vi vil satse på de områdene der vi antar det er knapphet på ressurser, og der vi vil være i sterk konkurranse med andre aktører, spesielt innenfor IKT-området. Videre vil vi legge vekt på de områdene som for oss representerer sårbare kompetansemiljøer.

Forsvarsmateriell er avhengig av militær kompetanse for å kunne løse oppgavene på en effektiv måte. Per i dag har Forsvarsmateriell en sammensetning på 62 prosent sivile arbeidstakere og 38 prosent militære.

Tillegg til årsrapport

Miljøredegjørelse

Krav til Forsvarsmateriell

Forsvarsmateriell skal som etat i forsvarssektoren følge den nasjonale miljø- og klimapolitikken samt den til enhver tid gjeldende internasjonale standarden NS-EN ISO 14001:2004 Miljøstyrings-systemer. Forsvarsmateriell skal ivareta miljøansvaret i egen etat og i samarbeid med sivil sektor der det er hensiktsmessig. Miljøstyrings-systemet skal bidra til at miljø- og samfunnsansvaret veier tungt i alle plan- og beslutningsprosesser. Forsvarsmateriell skal hele tiden etter spørre varer og tjenester som tilfredsstillende kravene til miljø- og samfunnsansvar. Miljøkravene skal vurderes på lik linje med kravene til blant annet funksjon, kvalitet, økonomi og sikkerhet. Der Forsvarsmateriells aktiviteter eller anskaffelser kan ha positive miljøpåvirkninger, skal dette tas med i beslutningsgrunnlaget ved valg av løsning. Forsvarsmateriell skal også ha god oversikt over og kontroll med innsatsfaktorer og produkter som kan føre til en negativ påvirkning på miljøet. Det skal stilles krav til energieffektivitet og utslipp ved anskaffelse av materiell og tjenester. Forsvarsmateriell skal også kombinere og avveie brukerens krav, de økonomiske rammene og hensynet til miljøet. Dersom miljøkravene fravikes, må dette begrunnes.

Året som har gått

I ledelsens gjennomgang rapporteres det om miljøstatus, og ambisjonsnivået for det kommende året blir fastsatt. I 2018 startet Forsvarsmateriell en kartlegging av hvordan etatens helse- og miljøarbeid knyttet til materiell best skal ivaretas nå og i fremtiden. Arbeidet pågikk store deler av året og vil resultere i en rapport som beskriver utfordringer og kommer med anbefalinger om hvordan etatens helse- og miljøarbeidet bør

organiseres for å sikre best mulig forvaltning av miljøaspektene.

I 2018 økte Forsvarsmateriell kompetansen innenfor miljø og strålevern ved å øke bemanningen innenfor fagområdet. Forsvarsmateriell opprettet dessuten en støttesystemavdeling som har fått hovedansvaret for strålevern og miljø. Den nye avdelingen ivaretar mye av miljø- og strålevernarbeidet i Forsvarsmateriell og er fagmyndighet for en del materiell som faller inn under HMS-regelverket i samfunnet.

I likhet med enhver annen virksomhet som håndterer strålekilder, plikter Forsvarsmateriell å følge sivilt regelverk. Forsvarsmateriell har samarbeidet med Forsvarets logistikkorganisasjon om en felles metode for å ivareta meldeplikten på strålekilder. Meldeplikten for strålekilder deles mellom Forsvarsmateriell og Forsvarets logistikkorganisasjon.

I forbindelse med strålevernarbeidet i etaten ble det i 2018 utgitt en instruks om strålevern. Denne instruksen samler sivile og militære krav om strålekilder og skal bidra til økt kompetanse internt og være et hjelpemiddel for anskaffelser, forvaltning og utfasing av strålekilder.

Forsvarsmateriell har fått i oppdrag å behandle søknader om forsvarsunntak fra det europeiske kjemikalierregelverket REACH og CLP-forordningen om klassifisering og merking av kjemikalier. I 2018 ble det avdekket et behov for å utvide dette oppdraget til å gjelde andre kjemikalierregelverk, da etaten i noen tilfeller har behov for unntak fra kjemikalier som faller inn under andre regelverk enn REACH og CLP.

Forsvarsmateriell fortsatte i 2018 samarbeidet med Forsvarets forskningsinstitutt om å oppdatere ammunisjonsblankett 0750 til et elektronisk format. Hele forsvarssektoren bruker denne blanketten til å rapportere skyting i øvingsfelt, sikkerhet ved bruk av ammunisjon og miljøbelastning i skytefelt. De to sistnevnte er viktige områder for å sikre kontinuerlig forbedring.

Status for bruk av miljøkrav i anskaffelser

Ved gjennomføring av prosjekter støtter Forsvarsmateriell seg på en miljøveileder som er utarbeidet til intern bruk. Denne ble oppdatert i 2018 og viser blant annet til sivile regelverk og til noe militært regelverk som regulerer miljøet i anskaffelser. Staten har også andre interne miljødokumenter som kan benyttes som veiledning ved anskaffelser og materiellforvaltning.

Eksempler på prosjekter i 2018 hvor det var nødvendig å ta spesielle miljøhensyn, var anskaffelsen av CBRN-rens som innebærer smittesanering over landegrenser for å beskytte flora og fauna. I anskaffelsen av logistikkfartøyet KNM Maud er det en rekke direkte og indirekte miljøkrav, som blant andre muligheten for landstrømforsyning ved kai og krav om tiltak for å redusere NOx-utslipp. I tillegg vil det bli mulighet for håndtering av grå- og svartvann med biologisk rensing og tanker som gir mulighet for nullutslipp i alle farvann som krever det.

Veien videre

Kartleggingen av helse og miljø knyttet til materiell vil bli ferdigstilt i 2019. På bakgrunn av kartleggingen vil Forsvarsmateriell beslutte hvordan helse- og miljøarbeidet i etaten skal organiseres, og arbeide videre med å etablere og utvikle fagområdet. En naturlig del av kartleggingsarbeidet og etableringen av fagområdet vil være å sikre kontinuerlig forbedring slik at etaten hele tiden leverer optimalt innenfor helse- og miljøvern, akkurat som innenfor ethvert annet fagområde.

Arbeidet med miljøvern er en prosess der kontinuerlig forbedring og fornying står i fokus. Forsvarsmateriell vil fortsette å rette oppmerksomheten på miljøvern og miljøhåndtering i årene fremover.

Likestilling og mangfold

Forsvarsmateriell har som mål å gjenspeile samfunnets mangfold. Vi jobber derfor aktivt for likestilling og økt mangfold. Dette preger sentrale HR-prosesser som rekruttering, kompetanseutvikling og lønnsfastsettelse.

For å bli ansatt i Forsvarsmateriell må man kunne sikkerhetsklareres og autoriseres i henhold til det nivået som er nødvendig for stillingen. Konsekvensen er at utvalgsprosessen blir redusert.

Arbeidet med likestilling og mangfold starter allerede i ansettelsesprosessen. I alle stillingsutlysningene våre understreker vi at vi ønsker et variert og mangfoldig arbeidsmiljø, og vi oppfordrer alle kvalifiserte kandidater til å søke uten hensyn til alder, kjønn og bakgrunn.

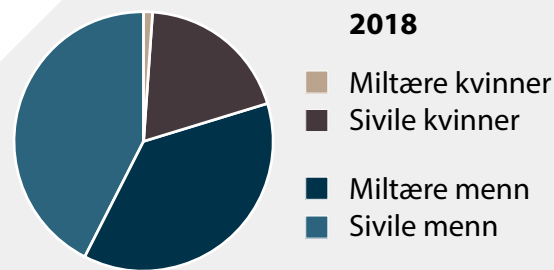
Vi ønsker å tiltrekke oss den beste kompetansen innenfor de fagområdene vi har ansvaret for. Vi har gjennom året videreutviklet og profesjonalisert alle prosessene som gjelder rekruttering. Det brukes arbeidspsykologiske tester ved ansettelse både i lederstillinger og stillinger med særskilte krav. Strukturerte og kompetansebaserte intervjuer reduserer sjansen for ubevisst diskriminering og bidrar til at den som er best kvalifisert, blir ansatt. Det gjøres individuelle vurderinger av kandidatene uavhengig av kjønn, etnisitet og funksjonsevne. Vi legger også vekt på at det ikke skal være noen strukturelle, funksjonelle eller kulturelle begrunnelser for at den enkelte ikke skal få utnyttet kompetansen sin i Forsvarsmateriell. Tiltakene som er iverksatt innenfor rekruttering og seleksjon, bidrar også til å redusere sannsynligheten for at kandidater blir diskriminert med utgangspunkt i etnisk eller

kulturell bakgrunn. Virksomheten ser verdien av økt mangfold også når det gjelder etnisitet. Forsvarsmateriell legger arbeidsforholdene til rette for personer med redusert funksjonsevne.

Det jobbes aktivt med å rekruttere kvinner til lederfunksjoner. I 2018 er det tre militære og sytten sivile kvinnelige ledere (14 prosent) i etaten. I Forsvarsmateriells ledergruppe er to av elleve personer kvinner. Seks av ti leveranse- og stabsavdelinger har kvinner i ledergruppene. En stor andel av våre ledere er militære. Kjønnfordelingen blant militære ledere i Forsvarsmateriell er omtrent den samme som i Forsvaret. Forsvaret jobber aktivt for å øke andelen kvinnelige ledere. Dette vil ha en positiv effekt også for Forsvarsmateriell. Vi støtter derfor dette arbeidet fullt ut.

I løpet av 2018 ble det etablert en egen arbeidsgruppe som er i ferd med å utarbeide en handlingsplan for mangfold i Forsvarsmateriell. Handlingsplanen skal etter planen være klar i løpet av første kvartal 2019.

Forsvarsmateriell har 1435 ansatte i 2018, fordelt på 293 kvinner og 1142 menn, se tabell 4 på neste side. Forsvarsmateriell hadde en økning på 63 årsverk fra 2017. Vi har cirka 62 prosent sivil og 38 prosent militært tilsatt personell.

Figur 5: Ansatte fordelt på militære og sivile, kvinner og menn

Tabell 4
Antall ansatte fordelt på personellkategori

Personellkategori antall ansatte	Kvinner		Menn		Totalt		Endring 2017–18
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	
Militære	22	19	516	533	538	552	19
Sivile	250	274	584	609	834	883	49
Totalt	272	293	1100	1142	1372	1435	63

De ansatte i Forsvarsmateriell kan, grovt sett, deles inn i fire stillingskategorier. Tabell 5 viser fordelingen av kvinner og menn i de ulike kategoriene. Hovedtyngden ligger i kategori 3 seniorrådgiver, rådgiver, prosjektleder, oberstløytnant og saksbehandler. Samlet sett er det cirka 20 prosent kvinner i virksomheten. Oversikten viser også at det er flest kvinner i saksbehandler- og rådgiverstillinger i organisasjonen. Sett opp mot kjønnsbalansen i Forsvarsmateriell i dag er kvinner underrepresentert i lederstillinger og tyngre tekniske fagstillinger.

Det akademiske kompetansenivået er høyt i organisasjonen. 85 prosent av våre militære ansatte har høyere militær utdanning. Over 80 prosent av de sivile har også høyere utdanning. Det viser at Forsvarsmateriell er en svært kompetanseintensiv organisasjon. Ettersom kompleksiteten i arbeidsoppgavene, både merkantilt og teknologisk, ser ut til å øke, vil behovet for medarbeidere med høy kompetanse også øke. Dette betyr at det blir viktigere å

vektlegge kompetansestyring og utvikling. Vi må derfor være en attraktiv arbeidsgiver for alle grupper i samfunnet, uavhengig av kjønn, etnisitet, funksjonsevne og bakgrunn.

I etatens lønnspolitikk er det angitt at objektive faktorer som har med stilling, person eller marked å gjøre, skal vurderes. Forsvarsmateriell jobber kontinuerlig med likelønn. Fastsettelse av lønn til nyansatte er basert på kvalifikasjoner og er kjønnsnøytrale.

Som det fremkommer i tabellen nedenfor, er gjennomsnittslønnen for kvinner i 2018 på 606 000 kroner og for menn på 643 000 kroner.

Tabell 5
Kjønnsfordeling i prosent og brutto årslønn i ulike kategorier

Tabell	Kjønnsbalanse			Gjennomsnitt brutto årslønn		
	Kvinner %	Menn %	Antall	Kvinner kr	Menn kr	Gj.snitt lønn
Totalt i virksomheten 2017	20	80	1372	kr 583 000	kr 620 000	kr 613 000
Totalt i virksomheten 2018	20	80	1435	Kr 606 000	Kr 643 000	Kr 635 000
KATEGORI 1: Direktører, kontreadmiral, avdelingsdirektør stab og brigader	18	82	11	*	Kr 959 000	
KATEGORI 2: Avdelings- og underdirektør, mellomledere, seksjonssjef, oberst	17	83	64	kr 782 000	kr 821 000	kr 814 000
KATEGORI 3: Rådgiver, seniorrådgiver, prosjektleder, oberstløytnant, saksbehandler	25	75	856	kr 586 000	kr 624 000	kr 615 000
KATEGORI 4: Ingeniører, avdelingsingeniør, overingeniør, senioringeniør og sjefsingeniør	14	86	504	kr 634 000	kr 642 000	kr 641 000

* for lite utvalg

VI

Årsregnskap 2018

Ledelseskommentar til årsregnskap

Forsvarsmateriell ble etablert 1. januar 2016 ved å skille ut deler av Forsvarets logistikkorganisasjon, og 2018-regnskapet dekker vårt tredje driftsår. Vi skal på vegne av Forsvarsdepartementet planlegge, anskaffe og forvalte samt utfase materiell for Forsvaret og øvrige virksomheter i forsvarssektoren.

Forsvarsmateriell investerer i materiell til bruk i Forsvaret. Investert materiell fremkommer som beholdning av varer og driftsmateriell eller som varelager under tilvirkning. Materiellet overføres fortløpende til Forsvaret, til bokført verdi, uten påslag i verdien.

Ved etatsetableringen innførte Forsvarsmateriell periodisert virksomhetsregnskap som supplement til kontantregnskapet, og tok i bruk de statlige regnskapsstandardene (SRS). Åpningsbalansen ble godkjent av departementet 16. desember 2016, og virksomhetens første årsregnskap etter de statlige regnskapsstandardene (SRS) ble avlagt for regnskapsåret 2016.

Ved utskillelse av Forsvarsmateriell, hadde vi felles regnskapsløsning med Forsvaret. Fra 1. januar 2018 etablerte vi vårt eget økonomisystem i Forsvarets SAP-løsning.

Overgangen til periodisert virksomhetsregnskap innebar store endringer for etaten og regnskapsavleggelse for 2016 og 2017 var krevende. For regnskapsåret 2017 mottok vi en modifisert revisjonsberetning fra Riksrevisjonen, hvor de tok forbehold for enkelte av regnskapslinjene. Forsvarsmateriell har i 2018 nedlagt et omfattende arbeid for ytterligere å forbedre regnskapskvalitet og internkontroll.

Årsregnskapet gir et fullstendig og dekkende bilde av disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, kostnader, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vesentlige forhold ved årsregnskapet

Materiellanskaffelser

Forsvarsmateriell hadde en tildeling over kapittel 1760 og 1761 post 45 på 13,7 mrd. kroner (2017: 12,1 mrd.) knyttet til investeringer. Gjennom året er det overført materiell til Forsvaret for 6,5 mrd. kroner (2017: 8,0 mrd.), og samtidig er det bygget varige verdier i Forsvarsmateriell for fremtidig overlevering til Forsvaret for 11,4 mrd. kroner (2017: 8,8 mrd.). Den største overføringen omfatter seks F-35 kampfly med tilhørende støttesystem. Denne overføringen alene utgjør 5,3 mrd. kroner. De største overføringene er presentert i note 10.

Mellomværende med statskassen

Forsvarsmateriells mellomværende med statskassen utgjorde 139,5 millioner kroner ved årsslutt. Oppstillingen av artskontorapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld dette mellomværende består av.

Driftskostnader

Forsvarsmateriell har regnskapsført driftskostnader på 3,7 mrd. kroner i 2018 (2017: 3,1 mrd.). Dette består av 1,3 mrd. kroner i lønnskostnader (2017: 1,2 mrd.) og 2,4 mrd. kroner i andre driftskostnader (2017: 1,9 mrd.). Denne inkluderer kostnadsført utviklingskostnader i investeringsprosjekter.

Varelager og driftsmateriell

Forsvarsmateriell har en beholdning av varer og driftsmateriell på 0,6 mrd. kroner pr. 31.12.2018 (2017: 0,5 mrd.), vurdert til anskaffelseskost. Forsvarsmateriell har i 2018 overført prosjekt-beholdninger tilsvarende 0,3 mrd. kroner til Forsvaret.

Revisjonsordning

Riksrevisjonen er ekstern revisor og reviderer regnskapet for Forsvarsmateriell. Revisjonsberetningen skal foreligge innen 30. april 2019.

Oslo, 1. mars 2019

Mette Sørfonden
Direktør
Forsvarsmateriell

Øystein Sørbø
Økonomidirektør
Forsvarsmateriell

Kontantregnskapet – oppstilling av bevilgnings- og artskontorapportering

Regnskapsprinsipper

Regnskapet er utarbeidet og avlagt etter retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene). Det er ført i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og krav fastsatt av Finansdepartementet. Forsvarsmateriell utarbeider virksomhetsregnskap etter SRS med tilhørende noter, og det utarbeides ikke noter til kontantregnskapet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen, og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorapporten har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan, og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen. Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- A. Regnskapet følger kalenderåret
- B. Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- C. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med bruttobeløp
- D. Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontooppsett. Prinsippene korresponderer med

krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i de to oppstillingene.

Forsvarsmateriell er en bruttobudsjettert virksomhet tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger avregnes daglig mot oppgjørskontoer i Norges Bank. Forsvarsmateriell tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet som tilsvarende netto bevilgning gitt Forsvarsmateriell. Saldo på oppgjørskonto i Norges Bank nullstilles ved overgang til nytt regnskapsår.

Bevilgningsrapportering

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Forsvarsmateriell har rapportert til statsregnskapet. Disse er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Forsvarsmateriell har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser finansielle eiendeler og forpliktelser. Forsvarsmateriell står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen «samlet tildeling» viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i årets tildeling og mindreforbruk overført fra i fjor, for hver kombinasjon av kapittel og post.

KONTANTREGNSKAP

Tall i 1000 kroner

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Note	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift**
0471	Statens erstatningsansvar	71	B	Erstatningsansvar m.m.		235	
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	01	A,B	Driftsutgifter	1 767 061	1 748 142	18 919
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	44	A,B	Fellesfin. inv., nasjonalfin. andel	104 904	97 749	7 155
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	45	A,B	Større utstyrs-anskaffelser og vedlikehold	5 684 909	5 768 362	-83 453
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	48	A,B	Fellesfin. inv., fellesfin. andel	67 700	62 973	4 727
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	75	A,B	Fellesfin. Inv., tilskudd til NATO	106 934	106 933	1
1761	Nye kampfly med baseløsning	01	A,B	Driftsutgifter	150 975	141 674	9 301
1761	Nye kampfly med baseløsning	45	A,B	Større utstyrs-anskaffelser og vedlikehold	8 025 161	6 945 531	1 079 630
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	B	Driftsutgifter		571 268	
Sum utgiftsført					15 907 644	15 442 867	1 036 045

Tall i 1000 kroner

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Note	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift**
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	01	A	Driftsinntekter	-174 019	-178 518	4 499
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	45	A,B	Store nyanskaffelser	-85 351	-185 911	100 560
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	48	A	Fellesfin. Inv., inntekter	-250 998	-248 560	-2 438
4761	Nye kampfly med baseløsning	01	A	Nye kampfly driftsinntekter	0	-182	182
5309	Tilfeldige inntekter	29		Ymse		-1 801	
5605	Renter av statskassens kontantbeholdning og andre fordringer	83		Renter/alm fordringer		-26 502	
5700	Folketrygdens inntekter	72		Arbeidsgiver-avgift		-157 644	
Sum inntektsført					-510 368	-799 118	102 803

Tall i 1000 kroner

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet			14 643 749
Kapitalkontoer for FMA			
60094701	Norges Bank KK /innbetalinger *		857 355
60094702	Norges Bank KK/utbetalinger		-15 361 566
717050	Endring i mellomværende med statskassen - felles Forsvaret og FMA*		-45 297
717052	Endring i mellomværende med statskassen		-94 240
Sum rapportert			0

**Forsvaret og Forsvarsmateriell hadde ved utgangen av 2017 felles rapportering av mellomværende til statsregnskapet. Andel av samlet mellomværende på konto 717050 tilhørende Forsvarsmateriell er overført til konto 717052 i 2018, og ligger i sum Norges Bank KK/Innbetalinger.*

Konto	Tekst	2018	2017	Endring
717050	Mellomværende med statskassen (felles med Forsvaret)		-45 297	45 297
717052	Mellomværende med statskassen	-139 537		-139 537
Forsvarsmateriells mellomværende med statskassen		-139 537	-45 297	-94 240

NOTE A
Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
176001	15 866	1 751 195	1 767 061
176044	8 758	96 146	104 904
176045	338 602	5 346 307	5 684 909
176048	3 816	63 884	67 700
176075	107	106 827	106 934
176101	241	150 734	150 975
176145	212 694	7 812 467	8 025 161
476001	0	-174 019	-174 019
476045	0	-85 351	-85 351
476048	0	-250 998	-250 998
476145	0	0	0

NOTE B
Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/ mindre utgift	Merutgift (-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Omdisponering mellom poster med stikkord "kan nyttes under"	Merinntekter/ mindre-inntekter(-) iht. merinntekts-fullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maksimalt overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
176001	"kan nyttes under 45"	18 919	18 919	0	4 499	23 418	87 560	23 418
176044	«kan overføres»	7 155	7 155	0	0	7 155	138 403	7 155
176045	«kan overføres, kan nyttes under kap 1761 post 45"»	-83 453	-83 453	0	100 560	17 107	9 546 536	17 107
176048	«kan overføres»	4 727	4 727	Ikke aktuell	-2 438	2 289	135 748	2 289
176075	«kan overføres, kan nyttes under kap 1760 post 44"»	1	1	0	0	1	171 627	1
176101	«kan nyttes under kap 1761 post 45"»	9 301	9 301	0	182	9 483	7 537	7 537
176145	«kan overføres»	1 079 630	1 079 630	Ikke aktuell	0	1 079 630	15 095 316	1 079 630
		1 036 280	1 036 280		102 803	1 139 083	25 182 727	1 137 137

* Maksimalt beløp som kan overføres er 5 % av årets tildeling på driftspostene 01–29, eller sum av de siste to års tildeling for poster med stikkordet "kan overføres". Tabellen viser beregnede overføringer basert på Forsvarsmateriells tildelinger. For alle kapitler og poster er det samlet bevilgning for Forsvarsdepartementet og underliggende etater, som danner grunnlaget for samlede overførbare beløp.

Stikkordet kan overføres
Stikkordet innebærer at eventuelt gjenværende midler kan overføres til neste budsjettermin, men maksimalt et beløp tilsvarende summen av de foregående to års bevilgninger.

Stikkordet kan benyttes under
Stikkordet innebærer fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under andre kapitler og poster merket med stikkordet.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter
Forsvarsmateriell har fullmakt til å postere merverdiavgift på kapittel 1633 post 01, jfr. Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet av 12.3.2015. Posteringene på dette kapittelet omfattes av nettoføringsordningen, og er ikke en del av et ordinært merverdiavgiftsoppgjør i henhold til lov om merverdiavgift.

Forsvarsmateriell har fått fullmakt til å belaste regnskapsført utgift i 2018 på kapittel 0471 post 71 Erstatningsansvar m.m.

Forsvarsmateriell har fått fullmakt til å disponere merinntektene på kapittel 4760 post 45 i 2018 til å overskride tildelingen på kapittel 1760 post 45.

Kapittel 1760/4760

Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold

Resultat post 01
Kapittel 1760 post 01 viser et mindreforbruk på 18,9 mill. kroner, og kapittel 4760 post 01 viser en merinntekt på 4,5 mill. kroner. Samlet fremkommer et mindreforbruk på 23,4 mill. kroner som skyldes:

- 23,4 mill. kroner som følge av at gjennomført oppbemanning har kommet noe senere enn planlagt, og at gjennomføringen av flere EBA-tiltak og IKT-tiltak er forskjøvet til 2019.

Post 01 Driftsinntekter
Kapittel 4760 post 01 viser en merinntekt på 4,5 mill. kroner som skyldes:

- 4,5 mill. kroner refusjon for utlegg for anskaffelser til andre etater.

Overføring post 01 til 2019

- Det søkes om overføring av 23,4 mill. kroner til 2019 som følge av at aktiviteter er forskjøvet slik at utgiften kommer i 2019.

Resultat post 44
Kapittel 1760 post 44 viser et mindreforbruk på 7,2 mill. kroner som skyldes:

- 5,1 mill. kroner som følge av økt tildeling etter omgrupperingen som ikke kunne omsettes i 2018.
- 2,1 mill. kroner som følge av forsinkede leveranser og utsatte oppgjør av Broadcast and Ship to Shore (BRASS) -prosjektet.

Overføring post 44 til 2019
Det søkes om overføring av 7,2 mill. kroner til 2019 med begrunnelse i forklaringen til mindreforbruket beskrevet over.

Resultat post 45
Kapittel 1760 post 45 viser et merforbruk på 83,5 mill. kroner, og kapittel 4760 post 45 viser en merinntekt på 100,6 mill. kroner. Samlet

fremkommer et mindreforbruk på 17,1 mill. kroner som skyldes:

- 17,1 mill. kroner i hovedsak som følge av forsinket varemottak og oppgjør av noen få fakturaer.

Post 45 Inntekter
Kapittel 4760 post 45 viser en merinntekt på 100,6 mill. kroner som skyldes:

- 41,1 mill. kroner knyttet til konvensjonalbøter.
- 58,3 mill. kroner innbetaling fra Litauen knyttet til utvidet omfang av kjøp av luftvernmissiler fra Norge.
- 0,4 mill. kroner refusjon fra FFI for utlegg.
- 0,2 mill. kroner salg av materiell til Oslo Politidistrikt
- 0,6 mill. kroner valutaendring i forbindelse med innbetaling fra Tyskland knyttet til P6022 Risikoreduksjon videreutvikling NSM.

Overføring post 45 til 2019
Det søkes om overføring av 17,1 mill. kroner til 2019 med begrunnelse i forklaring til mindreforbruket beskrevet over.

Resultat post 48
Kapittel 1760 post 48 viser et mindreforbruk på 4,7 mill. kroner, og kapittel 4760 post 48 viser en mindreinntekt på 2,4 mill. kroner. Samlet fremkommer et mindreforbruk på 2,3 mill. kroner som skyldes:

- 2,3 mill. kroner som følge forsinkede leveranser og utsatte oppgjør av Broadcast and Ship to Shore (BRASS) prosjektet.

Post 48 Inntekter
Kapittel 4760 post 48 viser en mindreinntekt på 2,4 mill. kroner som skyldes:

- Lavere refusjoner fra NATO enn planlagt.

Artskontorrapportering

Overføring post 48 til 2019
Det søkes overføring av netto mindreforbruk på 2,3 mill. kroner til 2019 med begrunnelse i forklaring til mindreforbruket beskrevet over.

Resultat post 75
Kapittel 1760 post 75 viser et mindreforbruk på 0,0 mill. kroner.

Kapittel 1761/4761 Nye kamply med baseløsning

Resultat post 01
Kapittel 1761 post 01 viser et mindreforbruk på 9,3 mill. kroner, og kapittel 4761 post 01 viser en merinntekt på 0,2 mill. kroner. Samlet fremkommer et mindreforbruk på 9,5 mill. kroner som skyldes:

- 5,9 mill. kroner som følge av en faktura som kom for sent til å bli belastet i 2018.
- 1,6 mill. kroner som følge av utsatt aktivitet knyttet til operativ testing og evaluering.
- 2,0 mill. kroner som følge av lavere kostnader knyttet til reiser og utdanning av personell i USA.

Post 01 Driftsinntekter
Kapittel 4761 post 01 viser en merinntekt på 0,2 mill. kroner som skyldes:

- 0,2 mill. kroner som følge av refusjon for tjenester på Forsvarets baser.

Overføring post 01 til 2019
Det søkes om overføring av 7,5 mill. kroner til 2019 grunnet forsinket faktura og utsatt aktivitet som beskrevet over.

Resultat post 45
Kapittel 1761 post 45 viser et mindreforbruk på 1 079,6 mill. kroner som i hovedsak skyldes:

- 630,0 mill. kroner skyldes for høye prognoser fra Joint Program Office (JPO) på kontant-strømmer. Dette skyldes i stor grad forsinket fakturering fra industrien til JPO.
- 300,0 mill. kroner skyldes forsinket fremdrift i nasjonal våpenutvikling.
- 150,0 mill. kroner skyldes reduserte innbetalinger til FMS for å få bedre samsvar med faktisk påløpte kostnader.

Overføring post 45 til 2019
Det søkes om overføring av 1 079,6 mill. kroner til 2019 med begrunnelse i forklaring til mindre-forbruket beskrevet over.

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter felles standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Forsvarsmateriell har rapportert til statsregnskapet i 2018 etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Tall i 1000 kroner

Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	2018	2017
Innbetalinger fra gebyrer	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	-253 137	-38 424
Salgs- og leieinnbetalinger	-250 240	-234 233
Andre innbetalinger	-109 795	-71 359
Sum innbetalinger fra drift	-613 172	-344 016
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	1 323 541	1 208 741
Andre utbetalinger til drift	13 419 620	12 301 967
Sum utbetalinger til drift	14 743 160	13 510 708
Netto rapporterte driftsutgifter	14 129 988	13 166 692
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av finansinntekter	-32 223	-38 757
Sum investerings- og finansinntekter	-32 223	-38 757
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	13 704	32 760
Utbetaling til kjøp av aksjer	0	0
Utbetaling av finansutgifter	39 180	67 305
Sum investerings- og finansutgifter	52 884	100 065
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	20 661	61 308
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	-26 502	-159
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	-26 502	-159

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	2018	2017
Utbetalinger av tilskudd og stønader	107 779	65 072
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	107 779	65 072
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	-1 801	-1 687
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	-157 644	-143 354
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	571 268	438 136
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler	411 823	293 095
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	14 643 749	13 586 008

Virksomhetsregnskapet

OVERSIKT OVER MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

Tall i 1000 kroner

Eiendeler og gjeld	2018	2017
Fordringer	4 995	4 161
Kasse	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	1 500	0
Skyldig skattetrekk	-54 702	-46 156
Skyldige offentlige avgifter	-88 102	0
Annen gjeld	-3 229	-3 302
Sum mellomværende med statskassen	-139 538	-45 297

Regnskapsprinsipper

Forsvarsmateriell fører og rapporterer virksomhetsregnskap i tråd med de anbefalte statlige regnskapsstandardene (SRS) av august 2015, i tillegg til ordinær rapportering etter kontantprinsippet.

Årsregnskapet er utarbeidet etter bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv og krav fra Finansdepartementet, og SRS, med følgende innvilgede unntak:

- Forsvarsmateriell har unntak fra kravene i SRS 17 Anleggsmidler vedrørende balanseføring av programvare i forbindelse med utarbeidelse av åpningsbalansen.
- Forsvarsmateriell kan benytte en beløpsgrense på kr 100.000,- i stedet for kr 30.000,- ved balanseføring av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, jf. SRS17 punkt 7. Dette gjelder både ved utarbeidelsen av åpningsbalanse og i løpende drift.

Åpningsbalanse per 1. januar 2016

Forsvarsmateriells åpningsbalanse ble godkjent av Forsvarsdepartementet 16. desember 2016. Åpningsbalansen ble etablert i henhold til prinsippene for åpningsbalanse i staten. Anleggsmidler, samt Anlegg under utførelse ble verdsatt til gjenanskaffelseskost, mens beholdninger ble verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og netto realisasjonsverdi i henhold til SRS 12. Øvrige omløpsmidler ble verdsatt til virkelig verdi.

I 2017 ble det gjort en prinsippendring i forhold til klassifisering av Anlegg under utførelse etter

anbefaling fra Direktoratet for økonomistyring. Det er ikke Forsvarsmateriell, men Forsvaret som skal disponere materiellinvesteringene, og disse ble derfor omklassifisert til omløpsmidler som *Varelager under tilvirkning*.

Som en følge av prinsippendringen ble verdiene fra åpningsbalansen omarbeidet slik at verdien av beholdning for Varelager under tilvirkning ble presentert til akkumulert anskaffelseskost regnet tilbake til tidspunktet for åpningsbalansen.

Økonomisystem

1. januar 2018 ble det i økonomisystemet etablert egen firmakode for Forsvarsmateriell. Det innebærer at regnskapet føres i egen løsning, og er utskilt fra Forsvaret.

Omarbeidet balanse for 2017

Forsvarsmateriell har i 2018 korrigert poster som gjelder tidligere perioder i henhold til SRS 3. Dette gjelder korrigering av tidligere års feil, samt effekt av prinsippendring. Korrigeringene er gjort direkte mot statens kapital, og er beskrevet nærmere i note 18.

Overføringer av investeringer til Forsvaret

Overføringer fra varelager under tilvirkning i Forsvarsmateriell til anleggsmidler i Forsvaret dokumenteres med overføringsprotokoll, regnskapsmessig overføringsbilag og prosjektregnskap. Forsvarsmateriell benytter anskaffelseskost som grunnlag for overføringsverdien. Grunnlaget for overføringer er som hovedregel

akkumulert anskaffelseskost i investeringsprosjektet. For store anskaffelser legges kontraktsverdi i fremmed valuta til grunn, fordi den endelige anskaffelseskosten ikke er kjent før anskaffelsen er ferdigstilt.

I forbindelse med store investeringer utbetales det forskudd til leverandører. Forskuddene omregnes til valutakurs på tidspunktet for utbetaling av forskudd. De samme valutakursene benyttes ved omregning av kontraktsverdier i utenlandsk valuta. I tilfeller hvor forskudd er utbetalt i flere rater, skal en veid valutakurs legges til grunn ved omregning av kontraktsverdier.

Overførte kontraktsverdier til Forsvaret reduserer verdi av Varelager under tilvirkning i Forsvarsmateriell. Ved avslutning av investeringsprosjekter hvor kontraktsverdi er lagt til grunn ved overføringen, vil eventuell resterende verdi på prosjektene overføres til Forsvaret.

Overføringer fra prosjektbeholdninger

Ved overføring av prosjektbeholdninger til Forsvaret reduseres Beholdning av varer og driftsmateriell. Avsetningen på Statens finansiering av beholdninger reduseres tilsvarende.

Dekomponering

Prinsippet for dekomponering følger av SRS 17 punkt 28. Dekomponering skal vurderes for store anleggsmidler som består av flere komponenter med ulik utnyttbar levetid. Hver del av driftsmidlet, som har en anskaffelseskost som er vesentlig i forhold til den totale anskaffelseskosten for driftsmidlet, skal balanseføres separat. Deler som antas å ha lik utnyttbar levetid kan slås sammen.

Overføring av materiell fra Forsvaret i forbindelse med avhending

Ved avhending av materiell skal Beholdning av varer og driftsmateriell og Anleggsmidler overføres fra Forsvaret til Forsvarsmateriell. Disse skal være fullt ut nedskrevet før overføringstransaksjonen til Forsvarsmateriell finner sted. Forsvarsmateriell overtar beholdningen av driftsmateriell og anleggsmidler til virkelig verdi.

Transaksjonsbaserte inntekter

Inntekt resultatføres når den er opptjent, og transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). Prinsippet om motsatt sammenstilling benyttes også ved årets slutt i henhold til SRS 10 av august 2015.

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres og kostnadsføres på anskaffestidspunktet, og avsettes i balansen på regnskapslinjen *Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler*. Denne regnskapslinjen inngår som

kapitalanskaffelse under **III Statens finansiering av varige driftsmidler**. I takt med kostnadsføringen av avskrivninger varige driftsmidler, inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen *Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler* (utsatt inntektsføring). Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultat-effekt.

Tilsvarende gjelder for prosjektbeholdninger og varelager under tilvirkning, men avsetningsposten klassifiseres som *Statens finansiering av beholdninger*. Fra 2018 er samme prinsipp gjort gjeldende for *forskuddsbetalte kostnader* som er finansiert av investeringsbevilgning. Prinsippendringen følger av Prop. 1 S (2017-2018) romertallsvedtak IX, hvor Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA, andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår. Avsetningsposten fremkommer som *Statens finansiering av forskuddsbetalte kostnader*. Begge avsetningspostene inngår som kapitalanskaffelse under balanseposten **II Avregninger**.

Kostnader

Ressursforbruket som knytter seg til de transaksjonsbaserte inntektene kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Ressursforbruket som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 100.000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger. Kontorinventar og datamaskiner (PCer, servere m.m.) med utnyttbar levetid på 3 år eller mer er balanseført som egne grupper. Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved en eventuell bruksendring, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Investeringer i aksjer og andeler

Forsvarsmateriell har ingen investeringer i aksjer og andeler.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Beholdning av varer og driftsmateriell

Regnskapslinjen inkluderer investeringsprosjekter og prosjektbeholdninger, varer under tilvirkning som anskaffes for overføring til Forsvaret. Ved anskaffelsen av aktiverbare varer og tjenester i forbindelse med investeringsprosjektene, inntektsføres bevilgningen med motpost avregning med statskassen. Samtidig kostnadsføres en tilsvarende avsetning mot Statens finansiering av beholdninger. Ved overføring fra Forsvarsmateriell til Forsvaret reduseres avsetningen tilsvarende overføringsverdien. Grunnlaget for overføringsverdiene er omtalt under, for henholdsvis varelager under tilvirkning og for prosjektbeholdninger.

I forbindelse med opprettelse av egen firmakode for Forsvarsmateriell 1. januar 2018, ble etatens varebeholdning overført Forsvarsmateriell sin firmakode. Det har i den forbindelse blitt gjennomført et omfattende arbeid for å verifisere korrekt eierskap. Resultatet av denne endringen ble at Forsvarsmateriell fikk en høyere verdi på Beholdning av varer og driftsmateriell som inngående balanse i 2018, enn den som lå til grunn for utgående balanse 2017. Dette ble behandlet som en prinsippendring i regnskapet, og er bokført direkte mot Avregnet mot staten. Beholdningsendringen er kommentert i note 18.

Varelager under tilvirkning

Forsvarsmateriells investeringsprosjekter tilvirker varer som Forsvaret skal overta ved ferdigstillelse og driftssetting. Ved driftssetting av varer under tilvirkning oppføres anleggsmiddel i Forsvaret, i henhold til overføringsprotokollen. Tilvirkning av

varelageret føres til anskaffelseskost, og omfatter alle kjøpsutgifter pådratt for å bringe beholdningene til deres nåværende plassering og tilstand.

Prosjektbeholdninger

Beholdninger av varer og driftsmateriell er i åpningsbalansen verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og netto realisasjonsverdi, i tråd med SRS 12. Netto realisasjonsverdi er generelt vurdert til å være lik anskaffelseskost, siden Forsvarsmateriells omløpsmiddelbeholdninger i all hovedsak består av driftsmidler til bruk i tjenesteproduksjon og ikke for videresalg. I løpende drift blir verdien på beholdningene verdsatt etter prinsippet om glidende gjennomsnittspris.

Forsvarsmateriell og Forsvaret regnskapsfører sine beholdninger av varer og driftsmidler i et felles materiellregnskapssystem og er i stor grad lokalisert på samme fysiske lager. Forsvarsmateriell kostnadsfører ikke varekostnaden på tidspunktet for overføringen til Forsvaret, men følger prinsippet for inntektsføring av bevilgninger på tidspunktet for anskaffelsen av beholdningene.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap, gjennom individuelle avsetninger på tap på fordringer.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Her er Norges Banks spotkurs per 31.12 lagt til grunn. Ved forskuddsbetalinger til leverandører får Forsvarsmateriell en fordring som gjøres opp ved leveranse av materiell. Fordringen er ikke en finansiell eiendel, og bokføres til valutakurs på betalings-tidspunktet. Det er følgelig ingen valutarisiko knyttet til oppgjøret.

Oppgjør ved mottak av materiell som er forskuddsbetalt, skal bokføres til valutakurs ved utbetaling av forskuddet. For investeringsprosjekter, som er omfattet av forskuddsordninger, hvor forskuddene utbetales på ulike tidspunkt, beregnes det en omregningsfaktor for valuta. Denne omregningsfaktoren er beregnet som et glidende gjennomsnitt av alle bevegelser på forskuddene.

Forskuddsbetalte kostnader

Forskuddsbetalte kostnader omfatter utbetalinger til Joint Program Office (JPO) for F-35-kampfly, Foreign Military Sales (FMS), NATO Support and Procurement Agency (NSPA) og andre forskudd.

Deltagelsen i den internasjonale kampflyanskaffelsen er regulert gjennom en myndighetsavtale mellom alle deltakernasjoner. Avtalen regulerer utbetalingsprosedyrer og krever innestående beløp på bankkonto i USA pålydende dekning for påfølgende kvartals utgifter. Utbetaling av forskuddsbeløp overføres til bankkonti i USA. Uttak fra bankkontoene gjøres basert på godkjente fakturaer fra leverandørene, hvor Forsvarsmateriell mottar fakturakopier og oversikt over hvilke

leveranser som ligger til grunn. Forsvarsmateriell regnskapsfører deretter reduksjon av forskudd, mot henholdsvis varelager under tilvirkning, forskuddsbetalte kostnader eller kostnader.

FMS er en betegnelse på salg av militært materiell fra amerikanske myndigheter til andre nasjoner. I noen tilfeller er det ikke mulig å anskaffelser amerikansk militært materiell uten å bruke denne ordningen, mens det i andre tilfeller er opp til kjøpende nasjon å vurdere om en vil anskaffe gjennom FMS eller direkte fra den amerikanske leverandøren. Forsvaret har siden 1995 hatt en Special Billing Arrangement (SBA) med US Government når det gjelder FMS-betalinger. SBA krever betaling etter forbruk, og at det til enhver tid er dekning for de tre påfølgende måneders forbruk på bankkonto i USA. Forsvarsmateriell har en rekke FMS-avtaler. Forsvarsmateriell benytter FMS-ordningen i forbindelse med investeringsprosjekter. Forsvarsmateriell mottar Delivery Lists hvert kvartal som viser hva slags varer og tjenester som er levert i foregående kvartal.

NSPA er et NATO organ som anskaffer materiell og tjenester på vegne av NATO- og partnerland. Forsvarsmateriell benytter NSPA i investeringsprosjekter der det er fordelaktig. Bruk av NSPA-avtaler fordrer på samme måte som FMS at det må forskuddsbetales til NSPA bankkonto for leveranser, hvor NSPA i sin tur betaler leverandørene. Vi mottar dokumentasjon for mottatte varer og tjenester med tilhørende betaling fra NSPA.

Periodiseringer i virksomhetsregnskapet

Faktura med fakturadato i 2019, hvor kostnadene er pådratt i 2018, er periodisert og kostnadsført i 2018. Varemottakstidspunktet er styrende for periodiseringen.

Statens kapital

Statens kapital består av avregninger, statens finansiering av varige driftsmidler, statens finansiering av beholdninger og forskuddsbetalte kostnader. Avsnittet viser statens samlede finansiering av virksomheten.

Avregninger

For Forsvarsmateriell er nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av varige driftsmidler og eiendeler som skal overføres til Forsvaret ved investeringsprosjektenes ferdigstillelse, finansiert av avregninger presentert i II Avregninger i balansen.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Balanseført verdi av varelager under tilvirkning og prosjektbeholdninger har motpost i regnskapslinjen Statens finansiering av beholdninger.

Kontantstrømoppstilling

Det er ikke utarbeidet kontantstrømoppstilling. Tilnærmet lik informasjon er presentert i artskontorapporteringen som en del av årsregnskapet.

Hendelser etter balansedagen

Forsvarsmateriell er ikke kjent med vesentlige hendelser etter 31.12.2018 som ikke er hensyntatt i årsregnskapet for 2018.

Statlige rammebetingelser som gjelder Forsvarsmateriell

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Bruttobudsjetterte virksomheter

Forsvarsmateriell som bruttobudsjetterte virksomhet tilføres ikke likvider gjennom året. Virksomhetene har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

Valutasikring

Statlige virksomheter har ikke adgang til å utøve valutasikring. Forsvarsmateriell er en statlig virksomhet som i stor grad anskaffer materiell og tjenester fra utlandet, og er således eksponert for valutarisiko.

Selvassurandørprinsippet

Staten er selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

RESULTATREGNSKAP

Tall i 1000 kroner

	Note	2018	2017
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	3 282 678	2 841 237
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	253 750	35 743
Salgs- og leieinntekter	1	136 023	97 068
Andre driftsinntekter	1	91 019	101 896
Sum driftsinntekter		3 763 470	3 075 944
Driftskostnader			
Varekostnader		56 128	89 771
Lønnskostnader	2	1 349 954	1 225 128
Avskrivninger på varige driftsmidler	4	21 291	17 050
Andre driftskostnader	5	2 322 300	1 742 210
Sum driftskostnader		3 749 673	3 074 159
Driftsresultat		13 797	1 785
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	10 732	18 848
Finanskostnader	6	24 529	20 633
Sum finansinntekter og finanskostnader		13 797	1 785
Resultat av periodens aktiviteter		0	0
Avregninger og disponeringer			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	0	0
Sum avregninger og disponeringer		0	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	26 502	160
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet		26 502	160
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre	9	107 779	65 072
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning		107 779	65 072
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

BALANSE

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

EIENDELER

	Note	31/12/2018	31/12/2017
A. ANLEGGSMIDLER			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	3	0	0
Immaterielle eiendeler under utførelse	3	0	0
Sum immaterielle eiendeler		0	0
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	467	526
Maskiner og transportmidler	4	87 169	96 383
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	70 776	69 511
Sum varige driftsmidler		158 412	166 420
III Finansielle anleggsmidler			
Sum anleggsmidler		158 412	166 420
B. Omløpsmidler			
I Beholdninger av varer og driftsmateriell			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	10	611 557	484 549
Varelager under tilvirkning	10	18 831 813	14 082 991
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		19 443 370	14 567 540
II Fordringer			
Kundefordringer	11	8 928	46 484
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	12	10 339	31 163
Andre fordringer	13	7 279 752	7 813 654
Sum fordringer		7 299 019	7 891 301
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd	14	1 500	0
Sum Bankinnskudd og lignende		1 500	0
Sum omløpsmidler		26 743 889	22 458 841
SUM EIEDELER		26 902 301	22 625 261

NOTER

NOTE 1

Driftsinntekter

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

STATENS KAPITAL OG GJELD

	Note	31/12/2018	31/12/2017
C. STATENS KAPITAL			
I Virksomhetskapi			
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	963 341	467 305
Statens finansiering av beholdninger	7, 10	-19 443 370	-14 567 540
Statens finansiering av forskuddsbetalinger	7, 13	-7 268 904	-7 698 331
Sum avregninger og finansiering av beholdninger		-25 748 933	-21 798 566
III Statens finansiering av varige driftsmidler			
Statens finansiering av varige driftsmidler	7,4	-158 412	-166 420
Sum statens finansiering av varige driftsmidler		-158 412	-166 420
Sum statens kapital			
		-25 907 345	-21 964 986
D. GJELD			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
II Annen langsiktig gjeld			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		-96 456	-171 874
Skyldig skattetrekk	15	-54 709	-46 163
Skyldige offentlige avgifter	16	-109 573	-20 559
Avsatte feriepeng		-109 734	-101 585
Mottatt forskuddsbetaling	12	-3 229	-3 302
Annen kortsiktig gjeld	17	-621 255	-316 792
Sum kortsiktig gjeld		-994 956	-660 275
Sum gjeld			
		-994 956	-660 275
SUM STATENS KAPITAL OG GJELD			
		-26 902 301	-22 625 261

Tall i 1000 kroner

Inntekt fra bevilgninger	2018	2017
Inntekt fra bevilgning fra overordnet departement	14 581 057	12 160 372
Inntekt fra bevilgning fra andre departement, belastningsfullmakt		
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-13 283	-11 301
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (avskrivninger)	21 291	17 050
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (bokført verdi avhendede anleggsmidler)	0	0
+ inntekt til dekning av pensjonskostnader	0	-336
Andre poster som vedrører bevilgninger - varelager under tilvirkning og beholdninger	-11 306 387	-9 324 548
Sum inntekt fra bevilgninger	3 282 678	2 841 237

Inntekt fra tilskudd og overføringer

Tilskudd fra Nato	248 560	38 398
Andre tilskudd og overføringer	5 190	-2 655
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	253 750	35 743

Inntekt fra gebyrer

0	0
Sum inntekt fra gebyrer	0

Salgs- og leieinntekter

Salgsinntekter*	133 304	99 170
Leieinntekt	2 719	-2 102
Sum salgs- og leieinntekter	136 023	97 068

Andre driftsinntekter

Gevinst ved avgang anleggsmidler	3 841	1 858
Royalties	30 362	10 510
Andre driftsinntekter	56 816	89 528
Sum andre driftsinntekter	91 019	101 896

Sum driftsinntekter

3 763 470 3 075 944

*Overgang til ny regnskapsløsning for Forsvarsmateriell har medført at enkelte konteringer er blitt endret fra 2017 til 2018. Dette gjelder konteringer knyttet til samhandel mellom etatene i sektoren, hvor en andel av inntekter for 2017 var ført som kostnadsreduksjon.

GRUNNLAG FOR INNETKTSFØRING AV UTGIFTSBEVILGNING

Tall i 1000 kroner

Kontantprinsippet					Periodiserings- prinsippet Inntektsført bevilgning
Kapittel og post	Utgiftsbevilgning (samlet tildeling)	Inntekts- bevilgning	Rapportert inntekt	Maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring	
176001/476001	1 767 061	-174 019	-178 518	1 588 543	 14 581 057
176045/476045	5 684 909	-85 351	-185 911	5 498 998	
176048/476048	67 700	-250 998	-248 560	-180 860	
176075	106 934			106 934	
176101/476101	150 975	0	-182	150 794	
176145/476145	8 025 161			8 025 161	
176044	104 904			104 904	
Sum				15 294 472	

Denne tabellen viser mottatte bevilgninger etter kontantprinsippet sammenholdt med inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet etter periodiseringsprinsippet.

Kolonnen for utgiftsbevilgning består av bevilgninger overført fra foregående budsjettår og årets bevilgninger, redusert for avgitte belastningsfullmakter. Kolonnen for inntektsbevilgning viser eventuelle inntektskrav, og beløpet reduserer grunnlaget for inntektsføring. Kolonnen for rapportert inntekt viser inntekter rapportert til statsregnskapet ved årsslutt. Ved

beregning av maksimalt grunnlag for inntektsføring er utgiftsbevilgningen redusert med det laveste av beløpene i kolonnen for henholdsvis inntektsbevilgning eller rapportert inntekt.

Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet kan aldri overskride beløpet som fremgår i kolonnen maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring. Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet følger prinsippet om motsatt sammenstilling. Det vil si at inntekt fra bevilgning skal sammenstilles med påløpte kostnader i perioden.

NOTE 2
Lønnskostnader

Tall i 1000 kroner

	2018	2017
Lønn fast ansatte	830 098	761 094
Overtid, variable tillegg og fleksitid (både faste og midlertidige)	78 541	66 581
Annen lønn	13 778	20 839
Avgang stimulerende tiltak	447	0
Feriepenger	111 731	103 070
Arbeidsgiveravgift	158 252	148 839
Pensjonskostnader*	106 745	100 378
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-19 963	-21 487
Godtgjørelse til vernepliktige	24	81
Andre ytelser**	70 301	45 733
Sum lønnskostnader	1 349 954	1 225 128

* Nærmere om pensjonskostnader
Fra og med 1.januar 2017 betaler virksomheten pensjonspremie til Statens pensjonskasse (SPK).
For 2018 er arbeidsgivers andel av pensjonspremien 12 prosent.

** Bokostnader knyttet til opphold i USA for personell tilknyttet nye kampfly ble tidligere ført som husleie.
I 2018 er denne kostnaden klassifisert som andre personalkostnader.

NOTE 3
Immaterielle eiendeler

Forsvarsmateriell har ingen egne immaterielle anleggsmidler.

NOTE 4
Varige driftsmidler

Tall i 1000 kroner

	Bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy	Total
2018				
Anskaffelseskost 01.01.2018	584	250 253	126 756	377 593
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2018	58	153 870	57 245	211 173
Bokført verdi 01.01.2018	526	96 383	69 511	166 420
Tilgang i 2018	0	0	13 283	13 283
Ordinære avskrivninger i 2018	58	9 214	12 019	21 291
Anskaffelsesverdi 31.12.2018	583	250 253	140 040	390 876
Akkumulerte avskrivninger 31.12.2018	116	163 084	69 264	232 464
Bokført verdi 31.12.2018	467	87 169	70 776	158 412
Omarbeidet 2017				
Anskaffelseskost 01.01.2017	490	234 255	106 257	341 002
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2017	0	145 721	45 545	191 266
Bokført verdi 01.01.2017	490	88 534	60 712	149 736
Tilgang i 2017	94	33	11 174	11 301
Overført til annen gruppe	0	15 965	0	15 965
Ordinære avskrivninger i 2017	58	8 149	8 843	17 050
Anleggsmidler overført fra Forsvarsbygg - anskaffelseskost	0	0	9 325	9 325
Anleggsmidler overført fra Forsvarsbygg - akk. avskrivninger	0	0	2 857	2 857
Anskaffelsesverdi 31.12.2017	584	250 253	126 756	377 593
Akkumulerte avskrivninger 31.12.2017	58	153 870	57 245	211 173
Bokført verdi 31.12.2017	526	96 383	69 511	166 420

Økonomisk levetid	10-60 år dekomponert lineært	3-15 år Lineært	3-15 år Lineært
-------------------	---------------------------------	--------------------	--------------------

NOTE 5
Andre driftskostnader

Tall i 1000 kroner

	2018	2017
Husleie*	55 558	73 956
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 306	2 266
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	26 993	17 697
Leie av maskiner, inventar og lignende	24 704	19 979
Mindre utstysanskaffelser	216 662	167 596
Ammunisjon	2 254	5 652
Arbeidsklær	1 891	2 711
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.**	25 301	116 652
Kjøp av fremmede tjenester***	1 841 288	1 193 358
Reiser og diett	102 861	106 278
Tap på fordringer	763	231
Øvrige driftskostnader	22 718	35 834
Sum andre driftskostnader	2 322 299	1 742 210

* Bokostnader knyttet til opphold i USA for personell tilknyttet nye kampfly ble tidligere ført som husleie. I 2018 er denne kostnaden klassifisert som andre personalkostnader.

**Overgang til ny regnskapsløsning for Forsvarsmateriell har medført at enkelte konteringer knyttet til samhandel mellom etatene i sektoren konteres på andre konti enn de som ble benyttet i 2017.

***Kjøp av fremmede tjenester omfatter i hovedsak kostnadsført utvikling i investeringsprosjekter, bistand i investeringsfinansierte prosjekter som ikke tilfredsstiller regnskapsstandardens (SRS 12) krav til aktivering, samt materiellforvaltning som ikke skal aktiveres.

Kjøp av fremmede tjenester er knyttet til	2018	2017
Anskaffelse av F35 kampfly	1 189 471	839 250
Andre investeringsprosjekter	469 980	283 191
Utvikling	44 493	27 426
Tjenester knyttet IKT drift	16 034	6 967
Andre tjenester som teknisk bistand, verkstedtimer, trening og opplæring samt annet	121 309	36 524
Sum kjøp av fremmede tjenester	1 841 288	1 193 358

NOTE 6
Finansinntekter og finanskostnader

Tall i 1000 kroner

Finansinntekter	2018	2017
Valutagevinst (agio)	10 732	18 848
Sum finansinntekter	10 732	18 848

Finanskostnader	2018	2017
Rentekostnad	-356	-78
Valutatap (disagio)	-24 168	-20 548
Annen finanskostnad	-5	-7
Sum finanskostnader	-24 529	-20 633

Forsvarsmateriell har ikke adgang til sikre seg mot valutasvingninger, og virksomheten har betydelige utbetalinger i fremmed valuta, blant annet gjennom forskuddsordningen for kampfly samt FMS-ordning.

NOTE 7
A og B

Tall i 1000 kroner

A) AVREGNET MED STATSKASSEN FOR FORSVARMATERIELL		OMARBEIDET	
	31/12/2018	31/12/2017	Endring
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	0	0	0
Varige driftsmidler	158 412	166 420	-8 008
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-158 412	-166 420	8 008
Sum	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	19 443 370	14 567 540	4 875 830
Kundefordringer	8 928	46 484	-37 556
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	10 339	31 163	-20 824
Andre fordringer	7 279 752	7 813 654	-533 902
Bankinnskudd, kontanter og lignende	1 500	0	1 500
Sum	26 743 889	22 458 841	4 285 048
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	0	0	0
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-96 456	-171 874	75 418
Skyldig skattetrekk	-54 709	-46 163	-8 546
Skyldige offentlige avgifter	-109 573	-20 559	-89 014
Avsatte feriepenger	-109 734	-101 585	-8 149
Mottatt forskuddsbetaling	-3 229	-3 302	73
Annen kortsiktig gjeld	-621 255	-316 792	-304 463
Sum	-994 956	-660 275	-334 681
Avregnet med statskassen*	25 748 933	21 798 566	3 950 367
Spesifisering			
Statens finansiering av beholdning	-19 443 370	-14 567 540	-4 875 830
Statens finansiering av forskuddsbetalinger	-7 268 904	-7 698 331	429 427
Avregnet mot statskassen	963 341	467 305	496 036
Sum	-25 748 933	-21 798 566	-3 950 367

*ENDRINGER I AVREGNET MED STATSKASSEN

	Tall i 1000 kroner
Konsernkonto utbetaling	15 361 566
Konsernkonto innbetaling	857 355
Netto trekk konsernkonto	14 504 211
-Innbetaling innkrevingsvirksomhet og andre overføringer	26 502
+Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer	544 313
+Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991 og 1992)	14 144 523
-Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)	159 445
+Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)	574 129
-Tilbakeførte utsatte inntekter ved avgang anleggsmidler, der avsetningen ikke er resultatført (underkonto 1996)	0
Korrigerer av avsetning for feriepenger (ansatte som går over i annen statlig stilling)	2 161
Andre avstemmingsposter - (endring 1990, dokumenteres i åpningsbalansenotat og 1999)**	-4 525 335
Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto	-3 950 367
Resultat av periodens aktiviteter før avregning med statskassen	0
Sum endring i avregnet med statskassen	-3 950 367

**Andre avstemmingsposter - endringer ført mot statsens kapital

Oppgjør av kontantmellomværende pr. 2017	-45 297
Overføring til drift	6 541 213
Andre overføringer til Forsvaret	285 136
Poster som vedrører bevilgninger - varelager under tilvirkning og beholdninger (se note 1)	-11 306 387
Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto	-4 525 335

B) FORSKJELLEN MELLOM AVREGNET MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

	2018 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	2018 Spesifisering av rapportert mellom- værende med statskassen	Forskjell
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	0	0	0
Varige driftsmidler	158 412	0	158 412
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-158 412	0	-158 412
Sum	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	19 443 370	0	19 443 370
Kundefordringer	8 928	4 995	3 933
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	10 339	0	10 339
Andre fordringer	7 279 752	0	7 279 752
Bankinnskudd, kontanter og lignende	1 500	1 500	0
Sum	26 743 889	6 495	26 737 394
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	0	0	0
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-96 456	0	-96 456
Skyldig skattetrekk	-54 709	-54 709	0
Skyldige offentlige avgifter	-109 573	7	-109 580
Avsatte feriepenger	-109 734	0	-109 734
Mottatt forskuddsbetaling	-3 229	0	-3 229
Annen kortsiktig gjeld	-621 255	-91 331	-529 924
Sum	-994 956	-146 033	-848 923
Sum	25 748 933	-139 538	25 888 471

NOTE 8

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Tall i 1000 kroner

Purregebyr	2018	2017
Renteinntekter*	26 502	0
Bøter	0	1
Andre inntekter	0	159
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	26 502	160

* Renteinntekter er i sin helhet knyttet til forskuddsbetalinger innenfor FMS ordningen. Renter er fordelt mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell i henhold til eierskapet til de respektive casene. I 2017 ble alle renteinntekter godskrevet Forsvaret.

NOTE 9

Andre overføringer fra staten

Tall i 1000 kroner

	2018	2017
Tilskudd til utlandet	107 779	65 072
Sum utbetalinger av tilskudd til andre	107 779	65 072

Tilskudd til utlandet utgjør kostnadsførte utbetalinger til NATO, som er Norges tilskudd til fellesfinansierte prosjekter i regi av alliansen.

NOTE 10

Beholdninger av varer og driftsmateriell

(varelager under tilvirkning og prosjektbeholdninger)

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

Anskaffelseskost	31/12/2018	31/12/2017
Lager teknisk materiell	295 677	194 774
Lager sanitetsforbruksmateriell	118 088	34 799
Lager forbruksmateriell	146 102	126 477
Lager datamaskiner	5 816	2 438
Lager arbeidsklær	15 130	12 735
Lager verktøy	44 612	47 447
Lager ammunisjon	696	30 161
Lager Amsys	12 483	13 936
Lager DNF	1 195	1 934
Lagerbeholdninger (periodiseringer)	37 978	36 151
Anskaffelseskost varer	677 777	500 852
Ukurans i innkjøpte varer (ferdigvarer)	-66 220	-16 303
Beholdninger av varer og driftsmateriell	611 557	484 549
Varelager under tilvirkning	18 831 813	14 082 991
Sum beholdning av varer og driftsmateriell	19 443 370	14 567 540

TILGANGER OG DE STØRSTE OVERFØRINGENE TIL FORSVARET:

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

Prosjekt	Inngående saldo 01.01.2018	Tilgang 2018	Overført til Forsvaret	Saldo pr. 31/12/2018
7602 F-35-programmet - anskaffelse	5 150 191	5 633 104	5 315 456	5 467 839
7660 Enhetshelikopter	1 393 678	836 291	463 190	1 766 778
2513 Logistikkfartøy Maud	63 684	1 594 240	0	1 657 924
5436 Kampvognen til Hæren	1 524 260	92 242	0	1 616 502
Øvrige prosjekter	5 951 178	3 134 158	762 567	8 322 769
Sum	14 082 991	11 290 035	6 541 213	18 831 813

Andel av varer under tilvirkning som er relaterer seg til prosjekter med immaterielle eiendeler er på 609 291 TNOK.

I 2018 er Logistikkfartøyet Maud overtatt av Forsvarsmateriell. Regnskapsmessig effekt er reflektert i regnskapet ved at verdien er overført fra Forskuddsbetalte kostnader til Varelager under tilvirkning.

NOTE 11

Kundefordringer

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

	31/12/2018	31/12/2017
Kundefordringer til pålydende	8 953	46 777
Avsatt til forventet tap (-)	-25	-293
Sum kundefordringer	8 928	46 484

NOTE 12

Opptjente, ikke fakturerte inntekter

og mottatte forskuddsbetalinger

Tall i 1000 kroner

OMARBEIDET

	31/12/2018	31/12/2017
Opptjent, ikke fakturert driftsinntekt	10 339	31 163
Sum opptjent, ikke fakturert driftsinntekt	10 339	31 163
Mottatt forskuddsbetaling	-3 229	-3 302
Sum mottatt forskuddsbetaling	-3 229	-3 302

Mottatt forskuddsbetaling gjelder innbetalinger fra andre NATO-land for fellesfinansierte samarbeidsprosjekter.

NOTE 13

Andre kortsiktige fordringer

Tall i 1000 kroner		
OMARBEIDET		
	31/12/2018	31/12/2017
Forskuddsbetalt lønn	4 664	4 019
Reiseforskudd	882	50
Andre fordringer på ansatte	-1 545	5 588
Forskuddsbetalt leie	6 847	2 753
Andre forskuddsbetalte kostnader*	7 268 904	7 801 244
Andre fordringer	0	0
Sum andre kortsiktige fordringer	7 279 752	7 813 654

*SPESIFIKASJON AV FORSKUDDSBETALTE KOSTNADER

OMARBEIDET			
	31/12/2018	31/12/2017	Endring
Forskudd FMS og NSPA** (beløp som er trukket fra Bankkonto FMS, hvor varer og tjenester ikke er levert enda)	1 144 353	664 302	480 051
Bankkonto FMS	1 352 572	1 058 117	294 455
Bankkonto knyttet til investering F-35	3 853 266	3 573 284	279 982
Forskudd logistikkfartøy, kampvogn (2017), NH90 og FF ***	918 714	2 505 541	-1 586 827
Sum forskuddsbetalte kostnader	7 268 905	7 801 244	-532 339

** Forskuddsbetalinger FMS og NSPA inneholder poster som gjennom behandlingen av varemottak ifm ordningen vil reklassifiseres til andre omløpsmidler. Saldoen inkluderer et Hercules erstatningsfly som ble levert i 2015, og inngår som et anlegg hos Forsvaret. Per 31.12.2018 var ikke hele betalingen trukket fra FMS-forskuddskonto i USA. Det er gjort en avsetning for resterende forskuddsbeløp. Det er for FMS-ordningen laget et estimat for regnskapsmessig håndtering av ikke-behandlede poster i 2018. Estimaten er basert på historisk fordeling av vare- og tjenestemottak gjennom ordningen til henholdsvis varelager under tilvirkning, beholdninger eller kostnader.

***Endringen fra 2017 til 2018 er i hovedsak knyttet til overtakelse av logistikkfartøyet Maud, samt leveranse kampvogn.

NOTE 14

Bankinnskudd, kontanter og lignende

Tall i 1000 kroner		
OMARBEIDET		
	31/12/2018	31/12/2017
Bankinnskudd	1 500	0
Sum bankinnskudd	1 500	0

NOTE 15

Skyldig skattetrekk

Tall i 1000 kroner		
OMARBEIDET		
	31/12/2018	31/12/2017
Skattetrekk	-54 709	-46 156
Påleggstrekk	0	-7
Sum skyldig skattetrekk	-54 709	-46 163

NOTE 16

Skyldig offentlige avgifter

Tall i 1000 kroner		
OMARBEIDET		
	31/12/2018	31/12/2017
Skyldig mva og andre avgifter*	-88 191	0
Påløpt arbeidsgiveravgift	-21 382	-20 559
Sum skyldig offentlige avgifter	-109 573	-20 559

*Forsvarsmateriell ble 1.1.2018 registrert i merverdiavgiftsregisteret i forbindelse med etablering av egen regnskapsløsning. For 2017 lå posten sammen med skyldige offentlige avgifter i Forsvarets regnskap

NOTE 17

Annen kortsiktig gjeld

Tall i 1000 kroner		
OMARBEIDET		
	31/12/2018	31/12/2017
Påløpte kostnader	-42 371	-29 427
Midlertidig leverandørgjeld*	-367 144	-59 353
Annen kortsiktig gjeld	-211 740	-228 012
Sum annen kortsiktig gjeld	-621 255	-316 792

* Midlertidig leverandørgjeld representerer registrert verdi av varemottak i påvente av faktura fra leverandøren.

NOTE 18

Omarbeidet balanse

Sammendrag av omarbeidet balanse 31.12.2017

Tall i 1000 kroner

EIENDELER					OMARBEIDET				
	Forklart	31/12/2017	Endring	31.12.2017					
A. ANLEGGSMIDLER									
I Immaterielle eiendeler									
Programvare og lignende rettigheter		0		0					
Immaterielle eiendeler under utførelse		0		0					
Sum immaterielle eiendeler		0	0	0					
II Varige driftsmidler									
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		526		526					
Maskiner og transportmidler		96 383		96 383					
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende		63 043	6 468	69 511					
Sum varige driftsmidler	1)	159 952	6 468	166 420					
III Finansielle anleggsmidler									
Sum anleggsmidler		159 952	6 468	166 420					
B. Omløpsmidler									
I Beholdninger av varer og driftsmateriell									
Beholdninger av varer og driftsmateriell	2)	454 838	29 711	484 549					
Varelager under tilvirkning	3)	14 014 131	68 860	14 082 991					
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		14 468 969	98 571	14 567 540					
II Fordringer									
Kundefordringer		46 484		46 484					
Opptjente, ikke fakturerte inntekter		31 163		31 163					
Andre fordringer	4)	7 708 440	105 214	7 813 654					
Sum fordringer		7 786 087	105 214	7 891 301					
III Bankinnskudd, kontanter og lignende									
Bankinnskudd		0		0					
Sum Bankinnskudd og lignende		0	0	0					
Sum omløpsmidler		22 255 056	203 785	22 458 841					
SUM EIENDELER		22 415 008	210 253	22 625 261					

STATENS KAPITAL OG GJELD					OMARBEIDET				
	Note	31/12/2018	31/12/2017						
C. STATENS KAPITAL									
I Virksomhetskapi tal									
II Avregninger									
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	6)	-7 107 296	7 574 601	467 305					
Statens finansiering av beholdninger	6)	-14 468 969	-98 571	-14 567 540					
Statens finansiering av forskuddsbetalinger	6)	0	-7 698 331	-7 698 331					
Sum avregninger og finansiering av beholdninger		-21 576 265	-222 301	-21 798 566					
III Statens finansiering av varige driftsmidler									
Statens finansiering av varige driftsmidler	1)	-159 952	-6 468	-166 420					
Sum statens finansiering av varige driftsmidler		-159 952	-6 468	-166 420					
Sum statens kapital		-21 736 217	-228 769	-21 964 986					
D. GJELD									
I Avsetning for langsiktige forpliktelser									
II Annen langsiktig gjeld									
III Kortsiktig gjeld									
Leverandørgjeld	5)	-172 428	554	-171 874					
Skyldig skattetrekk		-46 163		-46 163					
Skyldige offentlige avgifter	5)	-20 531	-28	-20 559					
Avsatte feriepen ger	5)	-101 396	-189	-101 585					
Mottatt forskuddsbetaling		-3 302		-3 302					
Annen kortsiktig gjeld	5)	-334 971	18 179	-316 792					
Sum kortsiktig gjeld		-678 791	18 516	-660 275					
Sum gjeld		-678 791	18 516	-660 275					
SUM STATENS KAPITAL OG GJELD		-22 415 008	-210 253	-22 625 261					

BESKRIVELSE KORREKSJONER FØRT DIREKTE MOT STATENS KAPITAL.

I forbindelse med etablering av selvstendig regnskapsløsning ble alle balanseposter tilordnet henholdsvis Forsvaret og Forsvarsmateriell. Prinsippendring knyttet til eierskap til beholdninger har medført endrede verdier på inngående balanse.

1) ANLEGGSMIDLER

Anleggsmidler overført fra Forsvarsbygg (anskaffet i 2016 og 2017)	
Anskaffelseskost	9 325
Akkumulerte avskrivinger	-2 857
Total endring i anleggsmidler - ført mot statens finansiering av varige driftsmidler	6 468

2) BEHOLDNINGER AV VARER OG DRIFTSMATERIELL

Prinsippendring for inngående balanse	27 864
Korreksjoner knyttet til åpningsbalansen	1 847
Total endring i beholdninger av varer og driftsmateriell	29 711

3) VARELAGER UNDER TILVIRKNING

Prinsippendring for inngående balanse	68 860
Total endring i varer under tilvirkning	68 860

4) ANDRE FORDRINGER

Overføring av forskuddsbetalte kostnader knyttet til endret eierskap av FMS og NSPA ordinger mellom Forsvaret og Forsvarsmateriell	143 411
Korreksjon knyttet til endring av åpningsbalansen	-38 197
Total endring i andre fordringer	105 214

5) KORTSIKTIG GJELD

Utskilt regnskap fra Forsvaret har medført endring i avsatte feriepenger og arbeidsgiveravgift	-218
Korreksjon av leverandørgjeld fra åpningsbalansen	554
Korreksjon av varemottak gjort i 2017	18 179
Totalt endring i kortsiktig gjeld	18 515

6) STATENS KAPITAL

Motpost til føringene som er beskrevet over	Avregnet med statskassen	Statens finansiering av beholdninger	Statens finansiering av forsk.betalinger	Totalt
Overført mellom linjene på avregninger	7 593 116		-7 593 116	0
2) Korreksjon av beholdninger		-29 711		-29 711
3) Varelager under tilvirkning		-68 860		-68 860
4) Andre fordringer			-105 214	-105 214
5) Kortsiktig gjeld	-18 515			-18 515
Sum	7 574 601	-98 571	-7 698 330	-222 300

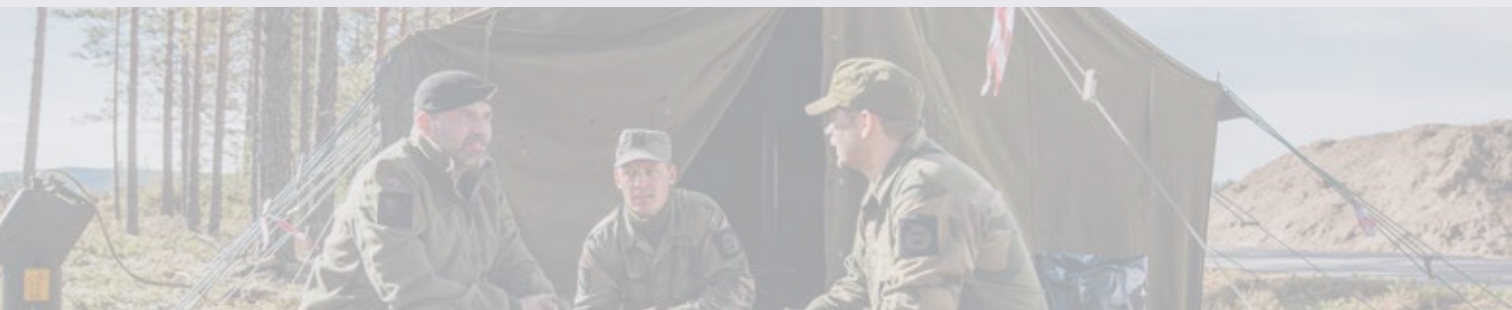
NOTE 19

Betingede utfall

Forsvarsmateriell har en mulig forpliktelse knyttet til et krav som har oppstått i forbindelse med en rettstvist. Det foreligger dom fra tingretten i saken, og anken skal behandles av klageorganet KOFA. Det endelige utfallet av saken er ikke kjent.

VI UTRUSTER FORSVARET